

МИХАЙЛО КЛИМЕНКО

МИХАЙЛО
КЛИМЕНКО

Джерні

МИХ

Пое.

МИХАЙЛО КЛИМЕНКО

Поезії

8
0
4
2

МИХАЙЛО КЛИМЕНКО

Поезії

ВСТАНОВЛЕННЯ ВАРШАВИ

ВСТАНОВЛЕННЯ ВАРШАВИ

Київ
Видавництво
художньої літератури
«Дніпро»
1982

У2
К49

В книге украинского советского поэта представлены лучшие лирические стихотворения, отличающиеся яркими образами, интересными мыслями, наблюдениями.

Особое внимание привлекают глубоко патриотические, задушевные стихи, в которых воспевается хлеборобский труд, изображается природа живописной Украины.

К $\frac{70403-145}{M205(04)-82}$

145.82. 4702590200

© Видавництво «Дніпро», 1982 р.

СИНІ ОЧІ ВЕСНИ

ШУМИ, ПОЛІССЯ!

I

Весняний гомін
Заліта в сади,
Вигуджує в дротах далеких півдня,
А північ — край поліський —
Засипаний ще снігом...
Дрімає Коростень
І спить Олевськ.
Ні!
Кожне місто сповнене труда
Й пошумлює, як вулик в час обльоту.
Все наростає вигрім од машин:
То йдуть зі станцій трактори
В глибинні села.

По коморах
Вже розмовляє молоде зерно
У барабанах трієрів і на решетах
Веселих віялок.
І комірник
Чекає з нетерпінням того дня,
Коли почне відважувать мішки
Важкі і теплі в кузови машин
І на вози —

Їх валка балакуча
Потягнеться невдовзі у поля —
І над усім видзвонювати буде
Спів жайвора — блакиті коваля.
Шуми, Полісся!
Пробуджуйся, сльозами щастя плач
І смійся:
Чень, господарі твої
Уже ключами дзвонять —
Відімкнуть
Вони весняну далеч, мов скарбницю.

Отож, виходь у простір
І вдихай
На повні груди — вітер!
Він не лише відлигу нам приносить,
А й журавлів,
Що впевнено прямують в сизій мряці
Туди, на північ...
Клич їх відпочить
І приголуб, гостинний край — Полісся.
Хай наберуться сил
І знов летять,
А ти — жени руками трактористів
Плугів отари в борозни полів,
Що простяглися між лісів і луків
Шматками чорнозему і підзолу...
Полісся!

Ти завжди мені

Близьке і рідне, як дитя душі,
Уमित в свіжих пахощах живиці
І талою водою,—
Світлий край батьків
І край пісень лугинських.

II

Весна!
На гілочках антонівок-яблунь
Вже червоніють нігті бруньок,
І я очима п'ю вишневу їх багрян,
Обрізую сушняк і відчуваю
Той запах яблук, влєжаних у сіні,
Що найсолодше знов лоскоче ніздрі,
Настроює бажань високу хвилю
На літню пору...
Цвіт села — дівчата
Згортають сніг зернистий під дерева,
Лунають жарти, сміх.
Журбі — кінець!
Зруйновані вже стіни мармурові
Зими і тиші.

Голосно в пролом
Вриваються війська грози, пісень
І голосів — близька їх перемога!
Тоді нап'юся трунку із порічкових
кущів,

Що підбадьорює,
знадіює,

лікує,

І відчуваю силу в кожному кроці,
І усміх спурхує із вуст несміло,
І радісно мені в лункім саду.
Весна!

На гілочках манірниць-яблунь
Вже червоніють нігті бруньок,
З землі позиркують півонії ростки,
А може, ото дзьобики буслят,
Що прокляють весняний день наскрізь,
І з нього бризне кров рум'яних зір
І радісних палаючих світанків.
Залле сади їх повинь аж до краю,
Затопить і мене...
Ні, не боюся,
А жду пори тієї, наче свята!

III

Березняки
Уже пронизані промінням скісним
І попід ними зайчики од світла
Гуляють по траві.

Я до землі тулюся
Грудьми так ніжно!
Співає піді мною ряст
І шарудить сухе торішнє листя,

Немов папір пожовклих давніх книг,
Дощами й часом літери вже змті...
Ет, що минуле!

Нове покоління
Читає інші, розумніші книги,
Вони ще пахнуть фарбою друкарень
І клеєм гострих лусочок, що гріли
Сторінки у собі.

Так! Це весна,
Коли не можу я одвести очі
Од неба — о яке воно глибоке! —
І від беріз,

що повні шелестіння
І сяйва, бо ось тільки що розкрились
Зелені, аж прозорі, їх долоньки...

Покладу

На них я серце,

Хай воно заб'ється

І затріпоче радо, мов дитина

В обіймах материнських.

Стань моєю

Дружиною, о пісне!

І з тобою

Піду березняками, сосняками

І вулицями міст,

І за собою

Дівчат-берізок поведу повсюди:

Аж ген туди, де раптом запалала

Яскравим білим полум'ям черемха —

Отією
Жадобою весни, якої більше
Ніде не відшукати, крім Полісся!

ПЕРША БОРОЗНА

Перша борозна простягнулась у далеч
за трактором...
Вона так сліпучо чорніє, так виділяється
серед полів,
Що навіть дикі гуси, пролітаючи далі, на північ,
Дружно гелгочуть і вирівнюють клин свій по ній.
Перша борозна розкраяла груди землі упоперек
дорозі сонця,
И воно спотикається на виїмку й щедріш розливає
тепло,
Як дівчина розхлюпує воду, зустрівши неждано
парубка...
І стільки в тому новизни, стільки зворушливої
свіжості —
У першій борозні, що розбудила простори німі!
Вона — як перший рядок у щойно початому
зошиті,
Як перший акорд задушевної мелодії з-під смичка.
Ще не вернувся тракторист із гону, ще цяtkою
чорніє,
І плуг там горне чорнозем на повну лемішну
потужність,

І густо лягають скиби одна до одної,
Все поле стає розгорнутим сувоєм сукна дорогого,
І сівалки прострочать його наскрізь голками
 золотого вівса,
А потім з покрыву теплого витягнуться ниточки
 сходів...

Перша борозна простягнулась у далеч
за трактором.

• • •

То гарна музика —
Зерно у трієрі,
Немає ж бо звучанням тим ціни,
І жде земля розмірзло і замріяно
Ізнов густого проросту весни.
Добро комор передзвенить решетами,
У ріллі бризне із важких долонь,
Щоб квітець із веселими прикметами
Вдихнув у поле молодий вогонь.
І в ту бентежну мить,
Як зерно з патрубка
У землю ручаїсто потече,
Скажу: благословенна в світі та рука,
Що вруна яринові нам зітче!
...Не скоро ще пробудження,
Та в полудень

Спиняюсь у засніженім селі
І відчуваю: день бунтує молодо
І розбиває білий сон землі.

САДІВНИЧІ УДАЧІ

Гострю я садовий ніж на точилі,
Попросив хлопчика, щоб крутив мені корбу,
А сам доторкаюся лезом до бистрого круга —
З вивиском сиплються звідти блискучі іскри.
Увесь я в передчутті садівничих своїх удач:
Спершу наріжу пруття в саду із порічок
З банькатими бруньками — відчули вже проріст —
З терпкими пахощами, що завжди бентежать,
А потім із льоху дістану живці яблуневі
І підү ними щеплювать колючу дичавинь повсюди:
Деь біля фіски, під лісом чи край городу,
Повстромлюю в розколини по кілька вічок,
І з них вижене корінь пагілля метрове,
Я ошасливлені дички
забудуть
свій дикий рід.

ЖИТО

В шпаркий мороз
Не промерзали зерна,
В снігу стебельця спали...

І шумів
Шалений вітер над забутим краєм
Лісів, боліт і почорнілих сіл.
А полішук і в холоди тривоживсь:
Хоча б озиме на землі його
Піщаній, бідній на той рік вродило,
Щоб хоч насіння не перевелось...
Спасибі, жито,

що таким вдалося,
Що, хоч і скупю, годувало ти
Дідів і прадідів, укритих лихом,
Як мохом — пні...
Із тьми кріпацьких літ
Вони свій гордий рід вели в сьогодні,
Коли над краєм Ленін засвітив
Негаснучі вогні життя нового,
Коли болота відступають геть.
І затиска бетон прогірклі ріки
В обійми кам'яні...

З грудей турбін
Кров струму випльсовує у села,—
Ім яблуневіти все більш дано!
А жито... Жито!

У твоїм колоссі,
В тугому сизуватому зерні
Заховане незборне поривання
До вічної артерії життя.

ВИ ЧУЄТЕ?

Ви чуєте?

Всі, хто живий, не оглух у цю хвилю,—

Чуєте?

Десь понад річкою, де полощеться полотно туману,

Де на вербах сидять зелені ластівки перших

листочків,—

Ви чуєте?

Соловей там таке виробляє,

Так витьохкує переливчасто й вищебечує на

всі лади,

Так видзвонює на срібнім ковадлі молоточками,

такі трелі ллє,

Що зачудуєшся...

Я слухаю і повнюся неспокоєм за цю ніч —

Вона буде для мене такою ж довгою,

як дальня дорога:

Ніч безсоння,

ніч сподівання,

ніч очікування

Чогось неймовірного в долі,

мов чари кохання...

ВІРШ ІЗ ВЕСНЯНИМ РИТМОМ

Струмок,
Як шнур бікфордівий,
Пробився з кучугур.
Не обминайте гордо ви —
Зірве зимовий мур!
Озветься громом голосно
Ще й хмара грозова,
І жайвори на доли знов
Розсиплють нам слова
Про сонячні побачення
З весною і теплом...
Вже траками позначені
Сліди їх за селом.
Срібло стрибає з гусениць,
Моторів чути грім.
Стрічати засів мусимо,
Кермо до рук берім!
Пробуджуються в березні
Струмок і жайвір-птах,
Нуртує крига в березі —
Пливти їм на плотах:
І переблиску в озері
І сонцю в вишині...
В цю пору наші козири —
Іти навстріч весні.

БАЛАДА ПРО ЗЕРНО

В розпачі впало зерно
В лоно землі розкриті,
З патрубка впало сівалки,
Гостро в чорнозем загрузло.
Шлейф по грудді байдужо
Проторохтів-продзвякав,
І ступні важкі сівачеві
Глухо могилу закрили...
Опісля весняного ранку,
Зігрітого жайворонками,
Опісля дощів квапливих
Вродливіше зерну стало.
Знов ласку ріллі відчуло,
Заворушилось боками
І почало качати
Спрагло у себе воду.
Бігли громи над полем,
Радісно голосили,
Плакали хмари слізьми,
І зерно їх сум почуло:
Прокинулось і ростками
Защебетало несміло,
А жайворон сипав і сипав
Жменями срібло тепле...

ПРОВЕСІНЬ

З-під снігу
Де-де виткнувся верес
І голі дротики чорниць,
І вороння здіймає вереск,
Зима безсило пада ниць.
Пробили їй холодні груди
Гарячі промені-мечі.
У лісі вже не пізній грудень,
Уже й не січень...

Уночі

Рушає березень: де возом,
А де — скрипучими саньми.
І визрівають ранні грози
Останнім присудом зими.
Небес озера
Вітер збовтав,
Розбив на клапті чисту синь,
І зграя хмар, од злості жовта,
Повзе на армію промінь.
Та сонце і крізь них ліхтарить,
Як в половецькому диму...
На сполох скоро грім ударить,
Беручи в квітня перейму.
І розів'ється дуб зелений,
І почування зацвітуть,
І бризне пасока із клена:
Ще довго нам верстати путь!

ЩЕ САД ПРОЗОРИЙ

Ще сад прозорий.
Вільгістю землі
І прілим листям доли пахнуть різко,
І в небі десь курличуть журавлі,
І в грудях відчуваю щемні стиски.
Вогонь пухнастий із верби ломлю
І дмухаю — чи згасне, чи не згасне?
І знов милуюсь цвітом, і люблю,
І все здається в мить оцю прекрасним.
А там, потойбіч,

між німих дерев
Вже ходять двое,
узялись за руки.
І ніжний смуток у полон бере,
Як музика напівзабуті звуки...

Ще сад прозорий.

ПОЛЕ

Плуги ворали зорі
За ночі — у чорнозем,
Щоб радісно в просторі
Було травневим грозам.
Енергію світлисту
Там братимуть для грому,

Для блискавиць — намісто,
Для зерна — стиглу втому.
В природі жоден спалах
Безслідно не зникає,
Щоб почуття не спали,
Як тишу крик розкраяв...
І метеорів сполох,
І день, що ночі краде,
Усе ж лишають поле
Відкритим, наче правда.
Нема підробки в ньому
Ні суети дрібної,
Хоча, буває, громом
І гне його весною.
Не так весною — літом,
Як рідно хліб дозріє...
Ти,
 поле,
 світиш світу
Добром,
 що вік зоріє!

ТИША

Така несміла
Поміж гомону
Припнула тиша, мов дівча,
І вже у ній зринає спомином

Пора, коли струмки дзюрчать.
І промінь,
Що лежав розлузано,
Розкраплено поміж калюж,
Схопився хлопчиком замурзаним
І вгору кинувся чимдуж.
І тиша довго не вагалася
І заспішила вслід за ним
Із вулиць, —
повних шуму й галасу,
Щоб жити проростом земним.
У ріллях зерно десь ворухиться
І прагне тиші, як сестри,
Щоб зеленаво знову зрушиться
І жить жнив'яної пори.

ТИ, ВЕСНЯНА РОБОТО...

Пишу вірші, молюся в храмі вічної природи.
Обрізую гілля в саду і дрова ношу на плечах,
Сперечаюся з бригадиром: не хоче підводу
й людей давати.
А час летить, мов на крилах, і льоту його
не спинить.
І дні не затримать — швидко весною минають.
І з жалем дивлюся на ліс: проліски
перецвітуть,
Сік у березах без мене там переструмує,

І виклепають жайворонки в кузні неба
сталі лемеші.

І все це не зможу, не встигну ввібрати я зором,
Усе це повз мене пройде, не вп'юсь досхочу,
Бо віддаюся яблуням, що росли не одне вже літо,
І порічковим кущам — в'язку живців
ось із саду приніс.

Ти, весняна робото, кличеш мене щоднини, щомиті:
Ще ж слід піти до пасічника за грудкою воску,
І до ялин поспішити за слізьми живиці-смоли,
І не забути зварити вар садовий тягучий,
І відгострити ніж у стельмашні

на дрібнозернистім точилі,
І спробувати, чи відстає вже кора

на дочках-дичках,
А ще й хочеться майнути човном через річку
у праліс

І пошукати, чи сон-трава десь не блимає
фіолетовим оком,

Чи пролісок на галяву не вибіг —
дівчат зустрічати...

Весно моя! Скільки турбот, і треба ж
усі вмістити

У мозолях,
у мозку,
в скупих для спочинку днях!

ПЛУГИ

Плуги дзеркаляться
Полицями —
Чорнозем висріблив за ніч,
І дивно їм стрічається з лицами
Похмурими.

Вже лине клич
Сон обмінати крутоярами,
У силу вірить борозни
З її незавченими чарами,
Що починаються з весни.
Тож блиски радісно даруючи
І сонцю й хлопцям-орачам,
Плуги в життя ідуть вируючи,
Шлях відкриваючи ключам:
Замають стрілами крилатими,
Озвучать простір на зорі...
Тож кригу лише той ламатиме,
Хто

вірний приязній порі.
У ній —
і новизна пробудження,
І знов нагострений леміш,
Що в далеч важко і
натруджено
Веде — їй душу рознавстіж!

Вернувся він із поля
 Солоний весь од поту,
 І руки в нього кволі —
 Важку робив роботу.
 За день отой знесилів
 І впав росі в обійми:
 — Остуджуй, росо мила,
 І втому з тіла змий-но!
 Роса снувала тихо
 Сновидою по травах,
 Вслухалась: рівно диха,
 Будить — не мала права.
 На груди розпашілі
 Холодну клала руку,
 Й сорочку срібну шила
 На вранішню розлуку...

ЧОГО ВИ?..

Чого ви зводите коміри,
 Відчувши дихання вітру,
 Чого боїтеся свіжості —
 Адже надворі весна!
 Чого під шапки-вушанки
 Голови поховали,

В смугасті кашне загорнули
І шиї, і душі свої...
Не вірите в чари квітня,
Не хочете блиску черпнути
Відвертістю лиць гарячих
І гострим кришталем зіниць?

ЖИВИЙ СТРУМ

Замкнувся струм у вербах,
По колу йде тугім..
О, кору він роздер би,
Розбив, як лютий грім!

Вже лампочки тендітні
Горять у кілька ват
У золотому квітні,
Як теплі дні стоять.

Кори торкнусть рукою
І теж ввімкнувся в струм,
Щоб серце в неспокої
Журбу забуло й сум.

Хай запульсує в крові
Оцей весняний цвіт
Для щастя, і любові,
І для прийдешніх літ.

ГРІМ

Грім, як бондар,
Набивав на бочку
Золотий обруч — не обкував
І в бондарні, скинувши сорочку,
Він жбурляв образливі слова.
Потім утвори округлі глухо
Скочував — гриміло у яри,
І принишклий світ докучно слухав,
Як гуркочуть бочки із гори.
Розліталися із тріском клепки,
Як бокасто грюкались об пені...
То громив бондарню грім далекий
І комусь погрожував весь день.

ПОЕЗІЯ І ВЕСНА

Поезія... Тонкі пелюстки слів...
Акорди, ритми настрою. Радість.
Жало жалю, дотики смутку м'які,
Як трояндові коси коханої.
Теплий усміх дитини, синь оченят,
Чорний хліб, солодощі щастя,
Терпка втома і праця хмільна,
Крик: «Прощай!»

Привітання: «Здрастуй!»

І в саму душу заронює друг
Любов'ю гартоване слово.
Кришталь ночей.

Дні в ореолі промінь,
Пісня на чийсь вустах розкритих,—
І на все це замахується чорна рука
Паліїв, убивць і бандитів...
Ні!

І сміх,
і любов,
і хліб,
і весна
Встають насупроти загрози!

ЯК Я МІГ...

Ревниво я второвую дорогу,
Топчу стежину через кучугури
І тим долаю втому і тривогу,
І вірою руйную мур зажури.
Окіл озвучую дубцевим тріском —
Ламаю верболіз, щоб сиві шубки
Висріблювались у домівці різко,
Розбрунювались, мов од жару грубки.
Внесеш, буває, мерзлого ще гілля,
Жбурнеш у полум'я — і вибухають
Бруньки розпарені, як сміх весілля,
Як дівчина, що палко покохає...

І розчепірені крикливо луски
Вистромлюють із себе листя гостре,
І вже вчувається весняна музика,
Громи вриваються, мов ждані гості.
Як міг я не повірити у весну,
У проріст і зорю, у сині рясти?
Адже усе віщує злам чудесний,
Адже за горем завжди спалах щастя!

СТРУМКОВА СЛЬОЗА

Про що говорить струмок бережку лісовому,
Про що він дзюркоче вільсі, і що бубонить дубку?
Про щось розповідає похапцем і не встига
доказати.

І череха,

й осика,

й берізка хитають верхів'ями:

— Не розумієм!

— Що не розумієте? Не могу ж я зупинитись,
не могу...—

Жебонить щось собі й жебонить.

Не сердиться й не лагідніє,

Тільки здалеку несе звістку,

що йде вже весна,

Що перша травичка відбилася в його плесі,

Що перший пролісок у ньому ще вдосвіта вмився...

— А ви ще спите? — питає. — Прокиньтесь! —
докірливо мовить.

Осика ж не чує,
черемха і вільха
замріялись тихо,
берізок не розбудити,
Так солодко їм щось сниться —
колише струмок: лю-лі...

ДОКОРИ

Вже ліс
Розлунисто зозулиться
І вищебечує пташино,
А ти все нудишся на вулицях
І вислухаєш вишум шинний;
Десь білі зацвіли конвалії,
Повисли краплями сніжисто,
Та гамором тебе завалює,
Що настрій знищує врочистий;
Чуття твої сумні й оголені
І серце бідне і злиденне,
А десь біжать блакитні олені
І розбивають синь студену.
Що олені?
Тобі — машиною
Похизуватися б між люду,
І жаль мене пройма ожиновий,
Що дружби поміж нас не буде...

ДАРИ

Я викрадаю цвіт із пралісу —
І проліски, і синій ряс,
Несу в тролейбус, повен галасу,
І примовкає місто враз.
Люд задивився зачудовано
На сону теплий фіолет.
Стоять мости недобудовані
І крани припиняють лет:
Адже такої ж бо граційності
Не буде в каменю повік...
Беру я у природи цінності,
Гублю дарам, як будням, лік.
І жайворон озвався над вежами,
Й почувся дятла перестук.
З тобою, друже, ми належимо
Весні — жагою дужих рук!

ТАМ, НА СКЕЛЯСТІЙ КРУЧІ...

Там, на скелястій кручі, де в'язи, граби
Й ліщина,
Там, де молоді кленочки і глід з верболозом,
Де взимку розгулювали хуги й кучугурили
сніг на схилах,
Непровесні шукав я краплі тепла і раптом
наткнувся на чашу,

Повну світлої блакиті — у виямці проліски квітли,
Мов іскорки, що розбризкувались довкола,
і в груди, як вістря,
З боєм солодким засторчувались, не в силі
пробити наскрізь...
І ламав я паліччя, обережно втикав
коло самих ніжок,
Щоб восени, як умре трава і стебла
зіщулені й кволі
Засохнуть — прийти на кручу й цурпалком
навиколупувати цибульок
І здивувати видом кохану в день народження
посеред зими:
Ось, мовляв, подивись: з'явивсь первоцвіт,
озвався голубінню,
Що стояла нерозхлюпано, поки рука моя
не торкнулась,
Щоб синню задимити двоє твоїх озерце
під віями...

МАМО!

В. Б.

Мамо!

Прийде весна до ваших нарцисів,
До півоній і вогняних маків:
Вже й перші дощі пролилися,
Щоб сні ваш ніколи не плакав.

Мамо!

Прийде та весна до яблунь,
Віття — цвітом обгорне білим,
І защебече тим яблуням зяблик,
Щоб доля їм вік голубіла.

Мамо!

Ви чуєте журбу свого сина,
Як поспішає з домівки завше
У далеч незвідану й синю,
Взявши в душу світання ваше...

Я НЕ ЗНАВ ЗИМИ

Я не знав зими,
Прожив з весною
Дні усі, що засипав їх сніг:
То втішався пролісків красою,
То суцвіття вабили рясні,
То сріблясті брості верболозу,
То яскрава прозелень трави —
Все вбирав, як щастя світлі сльози,
Спраглим зором трепетно ловив.
І як хизувалися морози
І хуртечі вили за вікном —
Я до хати цвіт по цвіту вносив...
Тож зима здалась коротким сном,
Мовби тільки снилось

Щось химерне,
Не лихе, не дике, все ж — чуже.

Той щасливий,
Хто і сніг оберне
В зелен цвіт і в серці збереже.

* * *

Скрізь пелюстки — мов хурделиця
Всі стежинки замела
І тонким батистом стелиться,
Де травнева ніч пройшла.
І роса краплисто бризкає
Із травинок — у сліди,
Зачерпнути можна мискою
Прохолодної води...
Зупинися ж, мила дівчино,
Проминути не спіши,
Хоч-весняно не завітчана,
Як мені не дорожить?
Лиш тривога в серці селиться,
Щоб ти мимо не пройшла...
Пелюстків рясна хурделиця
Всі стежини замела.

ЧЕКАЄ ЧОВЕН

Чекає човен,
Чи туди прийду —
На берег річки, де, припнутий цепом,
Погойдується він біля верби
І прагне швидше вирватись на волю.
Мій човне! Аж до сутінків чекай:
Як синій вечір визбирає зорі,
Як висипле на плесо їх — тоді
З дівчам візьмуся радісно за руки
І вниз крутою стежкою збіжу,
Затиснувши в долоні ключ іржавий.
Тоді — на волю!
Руки прикиплять
До весел пружно, ніжки стукнуть дрібно
По дну ребристому, і бризне сміх
В настоящу на зорях пізню тишу.
І попливеш ти, човне, в далечінь
До обріїв любові, виром повних.

СПОГАДАННЯ

Ішов зі станції.
Дощ накрапав,
Весняний перший дощ — такий ласкавий
І теплий!

А стежина лісова

Вела мене між давніми дубами,
Й солодким трунком лився соловей
З верби плакучої над самим ставом,
Де на воді навшпиньки бульбашки ставали,
Знов присідаючи із плюском.

Звідалік

Хати на лісничиху дивилась
На став, на верби, на сосновий ліс
І на посадку синю.

Хтось ходив там,

Хто ж? Либонь, туман,
Чи сива мла весняної негоди.
При березі шушукав очерет,
Пиляла тишу сойка гострим криком,
І стукало десь дятла долото.
Ступня повисла раптом у повітрі:
От необачний!

Мало не ступив

На сині очі пролісків.

Вони

Біля куща ліщини підвелися
На ніжки ніжні і такі тоненькі,
Що аж мороз пробіг поза плечима
Від мислі, що я міг їх поламати.
І ніби все...

Ще довго хвилювала

Мене та зустріч і тепер хвилює,
Як згадую ту пору я весняну
І дівчину зворушливо-несмілу,

Що навіть не озвалася півсловом
В одвіт на жартівливе слово хлопця,
А тільки у гущавинь зникла швидше,
Ніж я подумав, що яка ж то гарна
І полохлива, і чия вона?..
Ішов зі станції,
І часто й нині
Ходжу тією стежкою додому
І руслом просіки, але ніколи
Мені весна такою не здається
І кличною, і звабно-чарівною,
І повною таких солодких звуків,
І почуттів таких земних і свіжих,
Як отієї ранньої пори.

* * *

Зерно стече з долоні
У вигріту ріллю,
Зерно стече з долоні,
Задзвонить їй: «Люблю!»
Зерно стече з долоні
Тужавої, як мідь,
Зерно стече з долоні —
Весняний день стоїть.
Зерно стече з долоні —
То засів золотий,
Зерно стече з долоні,
Щоб радісно рости!

ОРАТИ ПОЛЕ...

Орати поле — не співати пісню:
Ковтати пил і мокнуть на дощі,
Зі сном боротись в час нічної зміни,
Бажати невимовно закурить
(Замок тютюну і сірники відлигли),
Сидіти за кермом і слідкувати
За плугом, бо причіплювач малий ще,
І відпустиць його передрімати.

Сам

Тепер лишився в полі, й трохи сумно
На серці стало...

Там і ласка, й сон —

У ріднім домі, і синка дихання
Таке знайоме, рівне й запашне.
Мій друже! Геть відгонь ці мрії,
Вони тебе манливо заколишуть,
Заліплять очі медом,

увіллють

Німу дрімоту, мов отруту, в жили,
А трактор виповзе із борозни
І навмання загрузне у болоті
Чи в урвищі...

Отак без пишних слів,

Не в ореолі слави романтичним,
А в ритмі звичайнісіньким труда —
Таким тебе я знаю, трактористе,
Й таким ти дорогий моїй душі.

СТРІЧА

Весна із літом біло стрілися:
Ромашки і конвалій сніг.
Із самопала грім застрілювся,
І дощ поплакати побіг.
І юрби хмар пливли у траурі
І волочили довгу тінь.
За ними вслід і гай кульгаво брів
І прагнув загодя промінь.
Конвалій білосніжні глечики
По вінця налила гроза,
І не змогли їй заперечити
Ні грім, ні райдуги сльоза...

ВИСОКЕ ЛІТО

ЖИТО КВИТУЄ

Поки дрімали
В росі колоски,
Поки світанкова тиша
М'яко вгортала собою жита —
Нічого немов і не сталося...
Ніхто не підозрював:
Як розпочне
Вітер вигойдувати поле,
Як сколихне голубі колоски —
Станеться зміна в природі:
Один закурить,
 за ним — другий,
І кожен з тремтливих тичинок
Струсить тоненьку цівку димку,
Мов золотаву хмарку.
І радісна звістка
Полине селом:
— Ви бачили? Жито квітує!
— Та ну?!
 — Аякже! Ось бачив
Прикурював од колосочка...—

6

І тепло обхопить
Голублячий день
До краю схвильовану душу
І мрій наснує,
і солодких бажань:
Квітують жита — на літо!

ЗАЖНИВ'Я

Ще жнив нема,
Цю пору звуть зажнив'ям.
Жінки в городах зажинають жито,
Комбайн у полі обкосив пшеницю.
Ще нива повна, мов налита чаша,
Хвилюється, тече гарячим степом
І передзвонює колоссям спілим,
І чути «спію, спію!» на осонні,
І сонце в кожен колос поціля.
Коса уже відчула
Присмак пилу,
Як умивалась вдосвіта в покосі,
І холодно торкнувся серп до стебел,
Перекусив їх легко гострозубо.
Шатун уперше сталь ножів поторсав,
І на лафет поклато мотовило
Вусату стиглість. Понесуть полотна
Побронзовілі і важкі валки.
Ось на шорсткій запиленій долоні

Зернини повні,

 круглі, мов коралі,
У променях просвічуються наскрізь
Бурштином...

Є у кожного в житті
Зажинки, й добре, як опівдні віку
Людині є що починати жати,
Як не пройшла весна її даремно,
Ї не марнувався час у переднівок,
І не череззерниця вродилась,
Не кукіль із осотом, а пшениця
Ядерна, щедро викупана в росах,
У сонці, у мигавицях-зірницях,
В людському поті, в пестошах гарячих
Тих рук, що здатні у тугій напрузі
Не жменю вижать.

 а врожайний сніп!

ЧИМ КРАСЕН ВІК

Як добре вдосвіта
Зійти в пониззя
Й, холоші закахавши за коліна,
Перебresti бистринь в'юнисту річки,
Відчути, як лоскоче течією,
Як лагідно вода обводить литки,
І все здається — в лузі йдеш травною,
І радісна роса стіка струмками

З листків, стеблин, із кожної билини
І студить ступні й душу бадьорить.

Як добре ген, по луках поблукати
Поміж просами стиглими, що важко
Додолу гнуться волоттям янтарним,
Відсвічуються металевим блиском,
Льодово-зеленавим унизу.
У руки візьмеш — раптом вислизують
Живим сріблом, і доторк нетривалий
Долоню вихолоджує і гріє,
Немов наснага молодого літа
До тебе перехлюпує звідтіль.

Як добре десь прибитися до гурту
Косарського і там, зайнявши ручку,
Вести її замашисто й широко,
І вловлювать плечем тепло останнє,
І чаруватися жіночим станом, —
Чень, жартом не відбудешся лишень!
Бува, котромусь принесе обідать
Дружина, Ганна у святешній сукні
Ще й хвартушину гарну підпереже,
І хусткою терновою новою
Відтінить брови — просто хоч край світу
Іди із жалю...

І коса — тупою
Стає ураз, не хочеться й мантачить,
Усе дивився б на оту красуню

І чарувався. А косар чорнявий
Ревниво позирає на зухвальця
І жартома погрожує: мовляв, ти
Не дуже задивляйся — не твоя!

Як добре стать багатим від утоми
І впасти розімліло на покоси,
І відчувать, як стебла вогкуваті
Поволі жар із тіла випивають:
З долонь,

з грудей,

з просолоної спини,
З чола крутого, а двигун потужно
Штовхає кров — між ребер серце б'ється
І дістає по жилах у куточки
Найдальші, всі клітини осяває
Відродженням чудесним і простим.
Як добре йти багатою землею
І відчувать: щодень вона повніє
Плодами, зернами і грайним гроном,
І працею людською, мов зорінням,
Напругою і добрим відпочинком —
Усім, чим красен світ і красен вік!

РОЗМОВА З СОБОЮ

Забути все:

І втому й мозолі,

Людей-трудівників,

і сад,

і поле,

І піт, що скочується із чола,

Втекти мерщій од гуркоту моторів,

Од пилу проїзних курних доріг

І від турбот,

що гостро дотикають

Тебе не раз,— сховатися від них.

Хіба не краще на розкішнім лоні

Природи чарівної у гаю,

Серед конвалій, рясту і фіалок,

У товаристві доброму дубів,

Чи в лузі десь по запашному цвіті

Закоханим ходити день при дні,

Не сердитись,

не прагнуть,

не горіти,

А милуватись барвами роси

І пить світанків голубе сіяння

Устами й зором.

Що ж тебе трима?

Чому шляхи шумливі не покинеш

І не втечеш від гомону життя?

Напевно, є краса в горінні цьому,

В щоденній праці — хай вона мала, —
У тім, що душу поїть, мов коріння,
Бо то ж від нього зеленіє дуб,
А підітнеш — і він на пні засохне...

КОЛОС

Гранчастий колос
Гне, як дуги, стебла,
Немов качалки — повний і важкий,
І сонце роси випиває тепло
І йде житами вдалеч навпрошки,
Косаркою врізається в покоси,
На стерні босо й вистигло кладе,
У хлопця-водоноса пити просить —
Таке ж заластовинене й руде.
І грають ген ребристі мотовила,
І замовкає шепіт їм услід...
Це ти, о земле, силу цю вродила:
Гранчастий колос,
і любов,
і піт.

У їх злитті гарячим тринеднім,
У переплеску сонця в дзвінь зерна
Звучить мені одвічний гімн Людині,
Мов геніально торкнута струна.

ЛІСОВЕ СВІТАННЯ

Ледь схід рожевіє,
І краплі роси,
Як жолуді, сиплються з листя донизу.
Стоять вздовж дороги мовчазні ліси,
Живої душі ще немає поблизу.
Вздовж просіки гляну —
Закраплений схід
Черідкою хмарок вогненно-гарячих,
Здається, то вовчий кривавиться слід,
Не знаю, чи обрій сміється чи плаче...
Ліниво туман із низин устає
І нишком повзе у густі верболози,
За порубом хтось у ріжок виграє,
І ронять дівночки зворушливі сльози.
А бризнуло небо холодним вогнем —
І вмить спалахнули дерева червоно,
І ранок стає передгрозяним днем,
Підвівшись на сосон могутні колони.
Загуб лісопилльний завод —
І луна,
Мов грім, прокотилась,
розбившись
камінням...
Добридень, поліська моя сторона,—
З тобою я повен і співу й горіння!

ТИ НЕ ЗАБУВ...

Петрові Нетребенку

Ти пам'ятаєш?
Цілий день на скирті
Вкладали колосисті ми снопи,
І пил, немов настояний на спирті,
І лоскотав у ніздрях і сліпив.
Дід-скиртоправ нам викладав науку
Нехитру, та з незвички все ж важку,
І наливали нам жнива у руки
Утому і солодку і терпку.
А вечорами повний місяць сходив,
Німий і круглий над полями плив.
І коні легко тюпали на подив,
Як у село верталися із нив.
Нашвидкуруч помившись на подвір'ї,
Спішили ми під зорі до дівчат,
І стільки в молодих було довір'я —
Не може й досі все те відзвучать.
І ти, мій друже,
Не забув жнива ті,
Зорю у лузі й роси на траві...
Зустрінемось, і усміх винуватий
Ворушить губи; згадки ще живі.
Хоч різні поривання і турботи
Судились нам у долі, у житті,
Але любов до поля, до роботи
Сія нам завжди, як зоря в путі!

Я ЗНАЮ ДОСВІТКИ...

Я знаю досвітки оті врочисті,
Коли з-за лісу щідиться світання,
Як молоко, по цівці, по краплині,
А між дубами ще провалля, ніч,
І тільки чути: молоточки срібні
По листю перекрапують неквапно,
І виляск перекочується в лісі,
Немов природа пробує акорди,
Що вдень органно всюди зазвучать.
Я знаю вечори і надвечір'я,
Коли над річкою, над синім плесом
Літають ластівки — полощуть крила,
То ледь торкають, мов алмазом скло.
Тоді човни багряні випливають
На тиху заводь, і з глибини неба
Блакитного.

ЩО В ЖОВТЕ.

САДЖАВ Я САД...

Саджав я сад
Новий весною
І зичив саджанцям: ростіть!

Щоб стала вся земля рясною,
Щоб загойдалась кожна віть.
Мов колисав я ніжно щепи,
І синь лилася вниз густа,
А вдосвіта — немов на щербинь
Упав мій погляд.

Пустота...

Хтось повисмикував кальвілі —
Хтось яблуньок не пожалів,
І довго снилиєь ночі білі
І чорні гніздиська землі.

Вже з листям
Я вертав деревця
Од злодія в розцвілій сад,
Але безжурний усміх серця
Із ними не вернув назад.
Здавалося б:

ну що там сталося.

З п'ять саджанців — велике зло,
Але навік щось обірвалось
І за роки не зажило...

МУЗИКА

Спинивсь
При пи́лорамі трудівник
І дошками рознизує колоди,

До пахощів терпких і свіжих звик,
Мов цілий вік на лоні він природи:
Сосна — смолою різко враз дихне,
Дуб — кадубом прадавнім у коморі,
У вільсі — щось болотне і земне,
А граб викрешує із пилки зорі.
Вона то завиває,
То змовка,
То плаче,
То виспівує тягучо,
І чоловіча жилага рука
В торець натискує все дужче й дужче.
І з прорізу стрімкого, мов стріла,
Йі тонкого, наче лінія на брусі,
Випорскується тирса,
Гостра й зла,
Завихрилася циркулярка в русі.
А трудівник зупиниться на мить,
Обтрусить золоті крупинки з ліктя,
І чується йому: не сталь дзвенить,
А музика звучить найкраща в світі!

МОЯ РІДНЯ

Моя рідня —
Веселі теслі,
Затяті на селі майстри,
В напрузі сили їх воскреслі.

І слово серед них гостри!
То щастя — ставить зруб високий
І цілу днину майструвать,
Щоб окрилявся дух, мов сокіл,
Щоб хистом з ними врівень стать.
Ще й крокви кроками прибити
І лати, мов драбинний ритм...
Як справді треба труд любити,
Щоб хист увесь йому відкрити!
В простій ми виростали хаті:
Сівач, коваль і космонавт,
І тим осянням багаті,
Що змолоду приймали гарт,
Що від колиски аж до зріння
Із трудних рук усе росло,
Як на скалі крутій коріння,
Як у спекоту злу — зело!

КЕРМАНИЧ

Вгризається ковшем
У мерзлу землю,
Зубами гостро скришує каміння
І рве коріння вікових дерев,
Щоб жили трубопроводів крізь нетрі,
Крізь глухومانь болотну пролягли,
Аж поки нафта — чорна кров планети —
Артеріями важко запульсує

І не загусне.

Ківш тугий залізний
Зачерпує із глибини породу,
Й стріла, мов хобот давнього гіганта,
Здригається, вібрує від напруги.
А той, що рвучко відчинив дверцята,
За нею ревно стежить, наче беркут
За рухом жертви.

Ківш, бува, виймає
Руїн уламки: цеглу й черепицю,
І черепки, і чорну деревину,
Що їх віки і війни поховали
В надії, що ніколи не пробудить
Людська рука страшні сліди руйновищ
І неймовірні смерчі катастроф.
Опісля дня робочого
Керманич
Із пліч утому, наче робу, скине
Й до озера, що поряд, почвалає
Послухати, як синьо дзвонять хвилі,
І щось шепоче мерзлий очерет...

* * *

Анатолію Жигуліну

Втому й синь несу із лісу —
Находився, де хотів,
Заросився там і висох,

Посмаглявів — поготів.
Хоч порожній майже кошик —
Але радість пережив:
Найдорожчу знову ношу
Маю: ще не збайдужів
До незнаних краєвидів,
До світань і вечорів
І займаюся у літі
Тим вогнем, що вік горів.
І нехай минають роки,
И дотикає біль утрат,
Вірю: буде світ широкий
Ще прекрасніший стократ!

*РУКИ БАТЬКІВ,
ЩО НЕСУТЬ ЗАСНУЛИХ ДІТЕЙ*

Руки ці втомлені —
Коло верстатів трудилися,
Руки ці чорні —
Гнули залізо і мідь,
Вже діти, ждучи їх, у сні заблудились:
Дрімоту кожнісінька війка таїть...
Руки шорсткі погойдують хистко
Білявих, чорнявих своїх малюків.
Немає ж на світі затишнішої колиски,
Постелі м'якшої, ніж руки батьків!

Із дитясел, од бабусь уже сивих
Руки несуть надію свою — малят.
Тихше, машини,—
Люди ж ідуть красиві,
І в них на долонях — сад.
Змовкніть мотори й скрипливі крани,
Прислухайтесь до кроків, до молодії ходи:
То люди у долю вернули свій ранок,
Щоб над землею світало завжди.

* * *

Таки збереться на грозу
І грім ударить голосно
І кожду краплю, мов сльозу,
У чорні зронить борозни;

Від хмари пружно розоре
Не плугом — блискавицею,
И разом із хмарами умре,
Віддавши борг сторицею.

А після грому і грози
Веселля встане — вісниця,
Що зерен густо, як роси,
Під лусками уміститься...

ВОЛОДАР ПОЛЯ

Плечистий, дужий
Стане на помості
І запливає в стигле море нив,
Руками прикипає до штурвала
І припадає зором до хлібів.
Ой ті хліба!
Розгойдані у грозин
І стишені достиглістю, вони
Кожнісіньким стеблом до себе кличуть,
І жнивареви душу окриля
В цю мить робота...
Ось брезентом тента
Лопоче вітер, в бункер заліта
І звіює-закручує смітинки
І пахощами пружно в груди б'є.
Жнив'яний лане, золотий мій лане!
В тобі мое світання і порив,
І повний обрій долі хлібороба:
Що сіяв і ростив — тепер збирай!
Обличчя в комбайнера грубувате,
У чуб набився рудуватий пил,
Та очі в хлопця сині, мов озерця,
Аж ніби хвиля хлюпає навстріч.
Вдивлявся ними у льонів цвітіння
І ранків голубінь у полі пив,
І виструнчився сам і посмаглявів,
Мов теплий колос на тугім стеблі.

Його зберуть без тебе
В ріднім полі,
Пов'яжуть бабки льону золоті,
И до матері ітимуть дві тополі,
Немов дві долі у її житті...
Без тебе все відбудеться на світі:
Зоря пізніш приходитиме знов
І листя відгорить у верховітті,
Як догорає вірність і любов.
І що твоє зашевнення
В коханні
У відданості краєві й землі?
Воно покотиться туманом

раннім

І десь розтане в тінявій імлі.
Без тебе віддзеркаляться і плеса
І журавлі у вирій полетять,
І замотають суєти колеса
Не тільки дні жнив'яні, а
й життя...

* * *

П. О.

Ходімо, друже, у луги,
Заросимось до пояса.
Мені твій образ дорогий
Звучанням рідним голосу.

Ходімо, друже, у поля,
Осяяні зірницями:
Там кожен спалах звеселя,
І зможем надивиться ми
На верби,

що у далині
Стоять сумними вдовами.
Не докоряй лише мені,
Що там блукали довго ми.
Зате ж і казку голубу
У споміні залишимо,
Що перекреслює журбу
З устояною тишею.

ЗЕЛЕНИЙ РЕПОРТАЖ

Десь чути голубине туркотіння,
Загублене у кронах, угорі,
Що дотикає радо, мов проміння,
І ллється сяйвом ранньої зорі.
І пересвисти зяблика бадьорі,
І мелодійні розбризки дрозда —
Про них би й не згадав я на просторі,
А тут би все на світі їм віддав.
І в щебетанні голосів співучих,
У шумуванні й вирі верховіть
Вже на грозу нахмурюються тучі,
Хоч таємницю кожна з них таїть.

Порив — і гнуться стовбури, мов луки,
Невидиму напнули тятиву,
І вогняна стріла громовозвуко
Вціляє в чорну хмару грозову.
Безодня розверзається, й на землю
Дош ручаями ллється, як з відра,
І пахоші лоскочуть ніздрі древньо,
И орган дерев під бурею заграє...
Не зразу може й злива остудити
Нагріті доли: з норуба встає
Клубками пара... Добре тут бродити,
Де все краплисте,

росяне,

твоє,

Засвічене грозою, мов окраси,
Освіжене,

озонисте,

густе.

Якщо в житті не взяв цього ні разу,
Не помічав, як папороть росте,
Як вищають після дощу берізки,
Не відчував, як манять мох, трава,
Як вільгістю з болота пахне різко,
То й не збагнеш,

що в світі є дива!

СПИНИСЯ, ХМАРО...

На вузловій станції —
Спалах страху,
На вузловій станції грозової хмари:
Поїзди розгонить то в один бік,
 то в другий,
То порожняк, то вантажені —
Аж іскри сиплються з-під коліс
І котиться вигрім простором.
Спинися, хмаро,
Не рознизуй кулястий град,
Не січи щебенем льоду
По зелених дітях полів —
По худих колосках:
Здійметься страшне прокляття
Із замордованої землі,
І соромно буде грому,
Соромно тобі, хмаро,
Глянути в чорне обличчя,
Коли вляжеться зісль
У розгніваних жилах бурі.

КАТАСТРОФА

Машина швидкої допомоги
Шалено мчить по вулицях міста,
Тривожним сигналом розганя перехожих

Із перехресть, відштовхує інші машини,
Мов пожежники рвуться до місця пожежі...
Так, згоряє десь в агонії людське життя,
Десь трапилася катастрофа із серцем,
І слабкі пальці набрали короткий телефонний
номер,
Вуста прошепотіли довгу, як вічність, адресу,
І голос урвався...

Машина з хрестом на фарі
Сигналізує вздовж вулиць настирливо й довго
І мчить, і мчить по місту, як вісник лиха...

СЛОВО ДО НОЧІ

Ноче моя глибока,
Не заколишеш — не пробуй,
Марно обраву дрімоти вислала ти наперед,
Марно і зоряний світ обертаєш по колу,
Гасиш одні сузір'я, інші — ведеш у зеніт.
Я не скорюсь твоїй силі, в серці порив
нездоланний,
Образи відчайдушно-смілі і несподівані
приходять самі,
Слово за словом нижеться, наче дзвінке намисто,
Нитку тонку не зв'яжеш, то розсипається враз,
А як розкотиться геть — спробуй тоді позбирати!
Що тобі, ноче, робити? Залиш ти мене в самотині,
Морем шукань попливу я під парусами фантазій.

В човні хисткому натхиення простір здолаю німий,
Що я лише не побачу в час дивовижних мандрів,
Яких не здобуду скарбів і не відкрию земель...

Біль мене, ноче, самого в праці любить
і страждати,
Рінок знеможеним стріти, але й щасливим
без меж!

АТЛАНТИ

Униз!

Униз!

Похитування кліті,

Униз!

Униз!

Холоне у душі

Того, хто вперше. Й шахтарі пильнують

Куточками очей — на скільки балів

Стрибнув твій острах.

У лункий забій

Із другом-шахтарем я поспішаю,

Там скришує він брили антрациту,

Вдихає пил і витирає піт,

Вгризається у твердь

Робочо й звично,

Мов оре в полі, і йому чорнозем

Налип на руки,

в'ївся у лице...

І я відчув трагічність і величчя
Борні важкої з товщею землі,
Із нависанням дикої породи,
Із дзюркотом зловісної води,
Із вогкістю підступною.

У роби,

Із лампою над гнутим козирком,
З поривом дерзновенним і гарячим
Шахтар орлиніє у глибині.
І я збагнув: лиш подвигом Атлантів
Тримається планета на осі!

ХТО СТРИНЕ ВЕЧІР...

Поволі у село чвалає вечір,
Двори обходить і збирає втому,
Зітхання матерів бере на плечі
І проводить косарів додому;

Легенько поколихує колиски,
Вбирає листя в срібні оторочки,
Десь озивається пташиним писком
І ручаєм дзюркоче у ярочку.

Хто стріне вечір — не боїться ночі,
Хто взяв її, той щиро день полюбить.
З-під брів пострілюють юначі очі,
І поцілунком снять дівочі губи.

ЛЮБОВ РОЗДІЛИШ...

Буває, втомленим
З роботи
Запізно ввечері ідеш
І про спочинок мрієш потай,
І незворушно тиші ждеш.
Та люди

хлопоти щоденні
Ще не скінчили і спішать.
І мрії топчеш ти нужденні,
І знов наструниться душа
На труд і діяння, що кличуть
Не до спочинку — до життя.
І до людей стаєш ти ближче,
Вже стрічно руки їм простяг.
Той повен бідкання, що друга
В життєвій суєті згубив,
А в тій живе жорстока туга,
Що муж любив — не долибив.
А той не друга — брата втратив,
Що впав у пам'ятній борні.
Утрат у кожного багато,
І з ними жити вік мені.
Любов розділиш — більша вдвое,
Журбу розділиш — півжурби.
Тож із любов'ю і журбою
Цей світ і цих людей люби!

СТРУМКИ

Два струмки поспішали до річки:
Один — яром, де крем'янисте русло,
А другий — лукою наврог подався,
Бо, здалося, добіжить-домчить він швидше.
Той, перший дзюрчить собі досі у зворі,
Хоч і звивиста й довга його дорога,
А другий — згубився, засотав його зовсім пісок:
Випив силу з тонкого струмкового тіла...

МАКИ

Зашепоче стигле колосся,
І перевесло, мовби змія,
Обів'ється спритно, обхопить
Оберемок стеблинок сухих,
Зашурхочуть воли і покірно
Замовкають, зв'язані в сніп:
І не випручаться, і не встати,
А в полоні важкому лежи,
Йди в полукіпок відпочити,
Чи їздовому-хлопцю на віз.
І в снопах де-де маки багряні
Пломеніють, як тепла кров,
І вогонь їх з-поміж колосся
Хоче вибризнути і зазвучать.
Зір чарує — смілива поява

Цих вогнистих усмішок зорі,
Мов цілунків гарячих дівочих
І закушених солодко вуст...
Пісне жнив! Залунай над ланами,
І схвильовуй,

і клич,

і муч,

Не давай юній крові спокою —
Хай по жилах бурхливо тече
І насмілюється,

і зітхає,

І запалює,

і спопеля!

ТВОРЕННЯ

Гончарний круг,
Немов орбіта —
На ній вкружують горшки
Аж розганяють дужий вітер
З віків далеких — у віки.
Від амфор давніх до макітер,
Од чаш — до чашок, тонших скла,
Щоб аж світнитись-голубіти
Від обертів: нема числа,
Нема їм ліку.

Веретеном

Дзижчить площина, а на ній
В'язка і глива глина терпне,
Підвладна волі вогневій.
Набравши форми під руками —
Вони округлюють і гнуть —
У псклі печі, наче камінь,
Горшки стверділими стають.
Іще — од пальців од музичних,
Що витягають вінця ввись...
Чи то не твій прообраз кличний,
Земна незаперечна вісь?
Чи то не на гончарнім крузі
Галактик вибухала кров,
Щоб на якомусь гострім пружі
В ядро стужавіти ізнов?
Чи плазмою не марив обрій,
Щоб запліднить материки?
В розважності премудро-добрій,
Гончаре, твориш ти горшки,
Як бог — планету до планети,
Із місива — космічний рій...
І ви, нащадки, їх знайдете —
Сліди і творення і мрій.

ГРОМОВИЙ ВІДГОМІН

Вдаряє грім
У дерево найвище,
До кореня обпалить, мов судьба,
Й на місці тім залишить попелище,
Мов грозова покара і журба.
Буває, грім сковзне лише по кроні,
Прооре у корі глибокий шрам,
Що зарубцюють роки, мов долоні,
І знову стовбур відданий вітрам.
Ніщо безслідно в світі не зникає:
З ялиці зроблять скрипку — й громове
Вже дерево до музики звикає,
І люд — на подвиг,
на борню зове.

В житті отак завжди тривожно буде,
Допоки є дерева й гнів грози:
Проб'є одному блискавиця груди,
Щоб інші не зронили сіль сльози...

ОЗЕРА ЗОРІ

Ходім на озера зорі,
Пливімо, напнувши вітрило,
Допоки зірниця вгорі
Світанкові шлях не відкрила;

Причальмо до тих берегів,
Що німо дрімали в осоках.
І Щасливий,

хто рано зустрів
Зорю і ясну і високу!
Хто спрагло у себе ввібрав
Гладінь віддзеркалену й тишу,
І племін гарячий заграв,
І бору невтишного вишум...
Ходімо з палатками снів,
Із неводом — небо ловити:
Уже його край заяснів,
Як друга обличчя відкрите.
Не шепчеться там очерет,
І зілля татарське ще сонне.

Рушаймо шукати секрет,
Як жити і щедро й озонно!

ЯКБИ НЕ ТИ...

Нічого б я не знав про вроду,
Якби не ти,
І літ було б мені не шкода,
Якби не ти,
І проблукав би вік по світу,
Якби не ти,

9

Не знав би ласки і привіту,
Якби не ти.
І не дивився б я на зорі,
Якби не ти...
О зоре в синьому просторі,
Мені світи!

ХОДИМО ПО ЧОРНОБРИВЦІ

Ходімо по чорнобривці —
Доцвітають на вгороді,
Ходімо по чорнобривці —
Ще їх морозом не вбило.
Ходімо по чорнобривці —
Ними коханих чарують,
Ходімо по чорнобривці —
Заснули вночі під россою,
Ходімо по чорнобривці —
Цілунками їх розбудим!

* * *

Джерело дзюрчить із кручі —
Кличе нас води напиться,
Джерело дзюрчить із кручі —
В нім умиєм смагли лица.

Джерело джюрчить із кручі —
Б'є криштално об каміння,
Джерело джюрчить із кручі,
Перестрибує по ріні...
Джерело джюрчить із кручі
І до себе владно вабить,
Джерело джюрчить із кручі —
Голублива його зваба.
Джерело джюрчить із кручі —
З-під гори воно пробилось,
Джерело джюрчить із кручі,
Щоб глибоко нам любилося!

СРІБНИЙ СВІТАНОК РОСЯНИЙ

Скоро срібний світанок
Стукне в заснулі віконниці,
Впустить у хату проміння
І лишиться за стіною
Срібний світанок росяний.
Вкине він крізь квартиру
І солов'їв щебетання,
Й «ку-ку» дзвінке зозулине,
І метушню гороб'ячу —
Срібний світанок росяний.
Вдарить годинник дзвіниці
І голубинь розбудить,
А череда на вулиці

Знову голодно замукає
В срібний світанок росяний...
Вийдеш корову гнати
На пастушине «вигоньте!»
І соромливо дійниця
До ніг твоїх буде тулиться
В срібний світанок росяний.

ОРАНЖЕВА ПОЖЕЖА

Азалій цвіт
Мене ночами кликав
Пожежею оранжєвих суцвіть:
То болота заходилися криком,
Мов запалить хотіли цілий світ.
Світилося, переливалось море
Вогненно-жовте в п'яній голубій,
І забував я про печаль і горе
І брів один у золотий прибій.
А ти чекала в лісовій хатині
Мене — ще молодого лісника,
І ми лишались там одні-єдині,
І трепетно горнулася рука
До кучерів скуйовджених і чорних,
І відсвіт цвіту на вустах тремтів...

О хто мене
Так ніжно ще пригорне,
Щоб я, мов цвіт азалій, золотів?!

ЛІСОВИЙ ЗАСПІВ

Виходжу на шумне узлісся —
Збирається знову гроза,
З осиками вітер зустрівся
І похапцем щось розказав.
Розпачливо листя тріпоче,
З-за Буймира гримає грім,
А я повертатись не хочу:
У плащiku, хоч і старім.
Малим тут ходив по чорниці,
Ще згадки доносять луну,
Джерельна вода у криниці —
Її картузом зачерпну.
Люблю ще у спеку присісти,
Зробити черпак з берестка,
Берізки послухати вісті
И зажурливу мову струмка.
О грозо! Тебе не боюся,
Стріляйте громи навісні:
Іще молодий — поборюся,
Іще поспіваю пісні!

ОСІННІЙ СМУТОК

МІЙ САД

Мій сад,
В якому я весну стрічав,
В якому стигле літо відшуміло,
Порожнім став.

На яблуні дивлюся:
Недавно ще, здається, долу гнулись
Під тягарем червонощоких яблук,
Тепер лиш схлипує журливо листя,
І павутиння бабиного літа
Скрізь почіплялось.
Дні стоять погожі,
Тепло таке ласкаюче і мрійне
Із висі летється.

Хочеться набрати
Його найбільше в груди, щоб донести
До днів холодних,

дощових.

осінніх,

Коли за голубе віконце неба,
За широкий промінець — усе б віддав!
Мій сад відпочиває.

Потрудився
Він добре літом, є чим похвалитись:
На нього шпарко йшли війська вітрів,
Атак запеклих стільки ним відбито,
З таких облог звільнявся він тривалих,
Що дивина.

Уже осінній спокій
Розлився між рядами, наче води
Озерні сині, і не сколихнути
Його і навіть громом не збудить.
І в долі у моїй стає спокійно,
У ній відбушували поривання,
Одцвів бузковий травень парубоцтва,
Й стрічаю зрілий вік, як зустрічає
Мій сад опалний пору цю осінню —
Розважно й мудро,
Як і слід стрічати.

ІЩЕ ГОСТИЄ ЛІТО

Іще гостіє літо безтурботно,
Збирає хліб і в'юнкостеблим хмелем
Угору в'ється. Ще гарячі дні
Поливою смаглявості густої
Вкривають плечі дужим косарям,
А ластівок — нема, і враз порожньо
В природі стало.

І дарма що нині

Не хочеш помічати втрат нежданих,
Що за роботою не зміг збагнути,
І, тільки зосередившись на хвилю,
Прийде на розум: на порозі осінь.
Нехай розклала валом на баштані
І кавуни, і дині —

тихий смуток

В природу,
в голос,

в груди

вже закрався,

Як не відгонь його...

Усе ж зумій

Зустріти гідно й сірі дні осінні,

І перше завивання хуртовин,

Як весну й літо зустрічав недавно,—

Пройди крізь біль

З несхиленим чолом!

ГЛИБОКА СТРУНА

Вже вечоріє.

На холодну воду

Лягає відсвіт неба золотий.

По ньому до осінньої природи,

Мов по місткові, можна перейти.

Заснув там ліс,

і вечорове плесо

Уже не хвилять весла і човни.
Пора цю тишу в пелені принесла
Чутливішу і глибшу од струни.
Ії торкни чи голосом.

чи звуком —

Луною перекотиться здаля.
Нема з любов'ю на землі розлуки,
Допоки в білім світі все звабля.
Струно глибока!

Зазвучи і вимчи

Мелодію з печалі чарівну,
Щоб відчувать, як далеч вічно кличе,
Чуття мої торкає,
мов струну.

ПЕРЕПУСТКА ДО ОСЕНІ

Перепустка до осені —
Два листки осокові,
Накупалися в просині,
Облітати вже скоро їм.
Золотаво тріпочуться,
Наче крильця налякані,
Певно, листю ще хочеться
Дні стрічать незаплакані.
Краплі сріберно світяться
На осяяних платівках,
Дні погожі ще літяться,

Ще літається ластівкам.
А зустрічні здивовані:
Чим милуюся-тішуся?
Ще ж ні слова не мовлено,
Що застигну я, стишуся.
Два листки...

Іх витискує
Проріст бростей — у провесну,
І синиця попискує
Віссю колеса голосно.
Може, й ти розпогоджено,
Друже,

в пору привітнішу
На стежину несходжену
Ступиш,
мовби до фінішу...

ЗЕЛЕНА ВІРА

Цей падолист,
Оце вмирання листя,
Ця безнадія і надія знов,
Що розіллються нам світання чисті,
Як розливається у жилах кров...
Вона і в супокії сну хисткого
І в бурю пристрасті одна і та ж:
Не полишає діїства племінного —
Благословен живий ажіотаж!

І я ловлю
Прощальний шурхіт слухом,
В долоні — злитки золота й вогню
І розумію поривання духу,
Закутого у твердість, мов броню.
Несхитності вклоняюся героїв,
Що йшли на клич народної борні
І впали: хто весняною порою,
А хто — в осінні, у журливі дні.
Цей падолист...

А в бростях знову

світить

Земна зелена віра проростань,
Гей, розів'ється листя знов по світу,
Зрідні ти, сподівання, бростям стань
І, не чекаючи пори дзвінкої,
Мов громом, юно вибухни чуттям,
Щоб не лишати й миті у спокої,
А прагнути до дії,
до життя!

* * *

Коли змовкає поле по-осінньому,
Ні галасу не чуť, ні голосів,
Я мрію знов, як повернути синь йому
І золото дозрілих колосків.
Є всьому час:

І нивам колоситися,
І зерну бризкати з повного снопа,
І від зажури важко похилитися,
Коли хтось у житті неждано впав...
А все ж — гудуть високовольні лінії,
Несуть оселям світло і тепло,
І серце

стрічні струми випромінює,
Одвітно б'ється
смутові на зло!

ПОЛІТТЯ

Біг туманець із просік,
Наче поранений олень,
І на траві срібноросій
Краплі його холоди.
Гляну услід — і синьо
Там, де озерні плеса.
Тиша вляглась осіння,
Літа минувся безум...
І вже не жайвір — гроння
Зронює з неба долу:
Падає гайвороння
На спорожніле поле.
Каркання — засторога,
Наче стерня чи терни,

Та з голубої дороги
Літо уже не зверне.
Грози гасали дикі,
Грім ударяв у бубон,
Й змовкли довкола крики —
В дуплах себе забули.

ОСІННЯ СОНАТА

Дуби-діди
Вистукують патронами —
Мисливцями спинились край гайка
І люльки курять: синій дим клубочиться —
Встає з болота вранішній туман.
Отари хмар пливуть кудись,
І схлипує
Пожовкле листя: жаль весняних днів,
І журавлиний гострий крик пронизує
Діброві груди: «Ой, немолода!..»
І тільки сталь,
зігріта кров'ю юною,
І пройнята любов'ю і вогнем
Керманича — у полі все татакає,
І піна скиб за плугом закипа.

БАГРЯНИЙ ОБРІЙ

Вмирає обрій...
Хто його врятує?
Ген закривавлений, порубаний лежить,
І чорна ніч на велетня чатує.
Тривожуся... І журно час біжить.
Конає обрій...
Факелом востанне
Спалахує — аж боляче очам.
І надвечір'я підніма повстання,
Аж передзвони шабельні звучать.
Рятуйте обрій!
Хмари-жалібниці
Насунулись і плачуть край села.
І вдарив грім з небесної дзвіниці,
І за померлим злива вдаль пішла.

ДОЩ

Із хмар висотується дощ
Докучно і краплисто,
І сріблом обнизався хвощ,
Хоч в ювелірний вистав!
І скирти мовчки мокнуть ген,
Лиш гай — роззолотівся,
І край дороги теплий клен
Розмінює сто тисяч...

Червінці вислизають з рук
І губляться в отаві.
Настали знову дні розлук
На стежці золотавій:
Топтало літо, йшла весна
По ній, а в пору пізню
Лежить зажурено вона,
Мов журавлина пісня.

Місяць над лісом,
Наче окраець.
Може, згубив його
Зляканий заєць.
Зорі у висі —
Розсипане просо,
Що змолотила
Качалкою осінь.
В мислях від того
Радість і смуток,
Що перебулих
Літ не вернути.

Обламує надвечір'я
Калиноньку над рікою
І кидає оберемки
Кетягів стиглих у воду:
Пливи, пломінка багрянь!
А верби заламують руки
Вздовж берега:

— Ой, навіщо

Знушаються над сестрою
І це надвечір'я вогненне,
І злі невмолимі вітри? —
О річко, яка ж ти кармінна
Чи то від західнього сонця,
Чи то від зорі золотої,
Чи то від червоної крові,
Що волю окроплює скрізь.

ЦВІТ ВЕРЕСУ

Цвіт вересу —
Останній літа цвіт,
Що пору нам нагадає бузкову
І росяні світанки юних літ,
Іще — дитинства знову світ казковий.
Цвіт вересу.

Палають сосняки,

Бурштином перенизані ізнизу,
А там, на сході, мелють вітряки
Муку багряню і тумани сизі.

Радію соснам,
сонцю і землі

В ці досвітки,
росою вщерть налиті,
І чую: відлітають журавлі,
Стає просторіше й сумніше в світі.
Де гострий блиск
Розгублювала сталь —
Коса дзвеніла приязно у лузі —
Тепер ось маревом береться даль,
І хилиться лоза в журливій тузі.
І тільки верес

прагне відпалать
Веселим фіолетом у тепліні...

*Не хочеться про літо забувать,
Віддатися безмежно безгомінню!*

ОЛЕНІ

У вересневу
Ненаситну пору
Десь олені ревуть.

Гірке звірине
Щось і в тобі прокинеться неждано,

І не знаходиш цілий місяць місця,
Оглушений тим криком.

Сам гукати
Виходиш у бори похмуроброві,
І проривається крізь глузд і розум
Те прашурне, і пралісне, й прадавнє,
І в шнурах-жилах дико бродить кров
І змушує вишукувать рятунок
Од гострого й настирливого реву.

У вересневу приосінню пору
Десь олені ревуть.

ЖОЛУДЬ

Визрів у мисочці. Ключув
Дош його краплею:

— Нумо,

Досить тобі висіти:
Жде уже мати-земля! —
Жолудь на гілці гойднувся,
Ще якусь мить подумав
Й голосно стрибнув з верхів'я
Дубові-батьку до ніг,
Пружно підскачив
На листяній постелі
І носиком жваво зануривсь
У кротовину м'яку...

Вітер зірвався, і почувись
Постріли, мов салюти:
То густо падали долу
Жолуді стиглі.

Почався
Засів землі золотий!

УСЕ Ж...

Кожуха вивернули
Рижого
Доверху вовною ліси,
І стільки лев'ячого хижого
Довкруз, де шум і голоси.
І стільки вовчого й ведмежого,
І лисячого по сліду,
Що я, стривожений пожежею,
Все обережніше іду
І щохвилини озираюся,
Чи звір не вирине з нори...
Земля в паланні з краю в край уся
Цієї зграйної пори.
І, споглядаючи спустошення —
Грозу розкошланих дібров,
Усе ж і ніжно, і знеможено
Гаям співаю про любов!

• • •

Дощипують ще лосі
Отаву між узлісь,
А вже й холодна осінь
Там хазяйнує скрізь.
Горять край гаю клени
Черлено-золоті,
Лише сосняк зелений,
Як віра у житті.

ОСІННЄ

Приморозки цвіт розстрілюють
Там, попід мурами ночі,
І мовчки вмирають жоржини,
Кров'ю червоно стікають,
А з ними — кармінні нагідки.
Останніми йдуть на страту
Мужні в борні чорнобривці.

Щораз я в житті своєму
Знаходжу якусь утрату:
То стрічі стають усе рідші,
То — очі твої байдужі,
То доторки рук все чужіші.
І крикнути хочеться:

— Боже!

Навіщо стільки спустошень?

ЗИМОВИЙ САД

ВЕРБИ

Зима-свекруха
Свариться на верби —
Пробити хочуть півметровий лід:
— Зелену волю дати вам тепер би,
То загубили б до заметів слід! —
І хижо приморожує до берега
І не дає дихнути молодим,
Що й тишу не порушать мерзлим шерехом,
Як ніч засяє місяцем блідим...
Та кронисті дерева, наче свічі,
Й на холоді стобагряно горять
І зорям-сестрам дивляться у вічі,
І під корою струму гнів таять.
Ще день чи два — і пута геть іржаві!
Напруга збудить стовбури з глибин,
І вибухне повстання у державі
Нескорених заковами вербин.

ПРИВЕСЛУЄ НАС...

Замело тебе замети —
Ні проїхать, ні пройти...
Всі ми зв'язані тенетами.
Крила бі!

Жовтень золотий!

Всі дороги там засніжило,
Закувало в небокрай.
Щоб чуття гарячі вижили,
Хоч у спомини вертай
І шукай ту стежку листяну,
Стежку рясову рясну,
Що в зорю вела розхристано,
Я піщувала нам весну.
Розпочнеться знов відродження
І оновлення в душі,
Я на шляхи, іще несходжені,
Рушим, дружбі не чужі.
Привеслує нас до берега
Скоро березень-човняр.
Що нам забережнів шерехи,
Як весни лункий зброяр —
Грім шалений і розкотистий
Враз із хмари шугоне...
Не втрачати б рук лиш потиски,
В щастя вірити земне!

СУРМИ

Сніг засліплює бійниці
У фортецях сивих давніх,
Сніг засліплює, а сниться:
Там ридає Ярославна...
Сніг заносить амбразури
У німих забутих дотах,
Та лунають звідти сурми:
Миру крукам не збороти!
Сніг встеляє м'яко вруна,
Щоб напровесні поїти,
Щоб озвалися, мов струни,
Колоски над цілим світом.

СОН ЗЕМЛІ

Коли земля
Лягла спочити,
Не будь жорстоким — не буди,
Вона зав'яже порість жита,
Зорею визернить сліди.
Земля щасливу пору знає,
Коли пробуджують громи...
Чорнозем тихо засинає,
Зітхнувши дужими грудьми.
І жайворів уже не чути,
Мрячать над стернями дощі,

І до весни не жди вже чуда —
Зірниця не змигне вночі.
Та вруна вигорнуть із ниви
І порожнечу, й чорноту,
І я, стрічаючись із ними.
Немовби зерно, проросту
І припаду гарячим тілом
До лона, що схололо знов,
Щоб у жнива позолотіла
Земля — жива моя любов!

* * *

Вже скоро
Змовкнуть трактори,
Плуги примерзнуть у загінці.
І говори й не говори —
Турбот у кожного по вінця.
Живе в селі так завжди люд:
Робота здоганя роботу,
Ій хлібодари віддають
Чуттів і рук своїх щедроту.
Чи переліг я доорю,
Щоб і своє посіять зерно
І радо зустрічать зорю,
Коли на березень поверне?
Чи встигну вийти навесні,

Щоб засвітитися у літі
І слухать жайвора пісні,
І колоски торкать палиті?
Дай, боже, друзів не згубить,
Раніш од недругів не вмерти,
Щоб і в грозу життя любить
І спеки жар долати вперто!

ФАНТАЗІЯ ЗИМОВОГО САДУ

Гуляє хуга *
По саду зимовім,
Вигуджує загрозово: не йди!
А я не слухаю і квапним кроком,
Глибоко загрузаючи в снігу,
Од яблуні до яблуні прямую
І підбадьорюю себе: егей!
Зимі недовго вже хазяйнувати,
Коли так шаленіє заметіль
І сліпить очі — навіть не проглянуть —
І сутінки спадають, наче глей,
На гливі доли.

Де їм зачепитись
Як не в холодно-голому гіллі?
Подзвонює, не доторкаєсь руками:
Необережний рух — і пролуна
Злий тріск, як постріл.

Ласку свою тиху
Прибережи до тих привітних днів,
Коли бруньки пробудяться.

Ой леле!

Яка прекрасна то й дзвінка пора,
І чарівлива.

Тонко, аж бринить,
Напнута синь. Її торкнешся чубом —
І сиплються в чуприну іскри зір,
І, весь просвічений ізсередини,
Ступаєш по весняному саду
Нечутно й легко, мов двадцятилітній.
І рантом — гу-у!

Ізнов сюди зима
Вкотилася і застогнала глухо,
І розігнала мрії голубі.
А сад...

Мій сад!

Як різко чорнотою
Ось виділяється серед снігів
І перехрещується скрізь рядами,
Мов хочеться йому зіграти в шахи
Із незнайомцем.

Незнайомцем?

Може,
Назвати можна божевільний біль
За кожну рану, знівечену гілку,
Розчахнутий у бурю стовбур — тим
Всезнищущим словом: незнайомиць?!

Сад дорогий мені
Не тільки влітку,
Не тільки восени — тоді, коли
Невіглас кожен норовить віддати
Свій пошанівок яблуням.

Коли

Нікчема всякий хвалить сад, аж поки
Не оббере його й забуде все,
Як тільки сад залишиться порожнім.
О як презирливо позиркує той зір,
Який, здавалося, з благоговінням
Схилявся перед келихом плодів!

ТВІЙ НІЖНИЙ ГОЛОС

Твій ніжний голос —
У жорстокий світ
Моїх терзань ввірвався знов неждано,
Мов запізнілий лист упав із вітки
І зняв із неї кам'яні кайдани.
Твій ніжний голос...
Я вже не чекав
Такого дива і ридав з розлуки,
Але майнув, як лебідь, твій рукав,
І засвітились білосяйні руки,—
Відчув їх доторки...

Бува пора,
Коли нічого вже не ждеш од світу:

Ні радощів,
ні щастя,
ні добра,
Ні приятні,
пі юного привіту,
І раптом — спалах!
Як віолончель
Впліта мелодію в звучання грому,
І дослухаю музику очей
І молодим вертаюся додому,
До голосу,
до співу,
до весни,
Загублених, здавалося, навіки,
І настроєм зачлечаний рясним,
Цілющі знову я знаходжу ліки...
За визволення од гірких образ
І за душевне зцілення — спасибі!
За той вогонь,
що в грудях не погас,
Гублюся в ньому,
як зерно у хлібі,
Гублюся і знаходжуся
і сходжу
Для тебе сонцем і зову в свій день,
А ти, молю, мені одне народжуй —
Високий світ любові і пісень!

ГВОЗДИКИ

Ось-ось твій день народження — чи можу
його я забуть? —

І крізь хуртовину за річку спішу, мов на крилах,
До Штурмака-квітникаря — по квіти.
Теплиці ще порожні. Парує привезений гній,
Дівчата носять мерзлу землю у теплі оселі,
І яблуні вздовж скляної вулиці ще сумно шумлять,
Чекаючи розвою — свого травневого свята...
А там, у крайній теплиці, за тьмянистим склом,
За шибками з борозенками од срібних сліз

чи крапель —

Зимове диво: гвоздики і сизо і густо ростуть,
Попідв'язувані кволі їх стебла до синьої стелі,
І то тут, то там крізь шпагатовий білий дощ
Яскраво спалахують зорі землі червоні
То розкриті і повні, і пелюстками свіжо горять,
То в бутонах тугих, мов зачаєний вибух любові.
Сховав їх під полу (досі у вухах відлунне тріск
Що чувся, як дівчина стебла тонкі зривала,
І пересихали од хвилювання вуста)

крізь місто несуть

І кваплюся милій полум'я цвіту й кохання

віддати

СПІВ

Не той,
Що заливається дзвінком,
І не дівочий, мов струна, тоненький,
А соковитий бас у юнака,
Охриплий трохи — не жаліє горла:
Селом нічним у самотині йде
І душу всю виспівує гарячу.
І не збагнеш відразу:
Чи печаль,
Чи буйна радість в настрої юначім,
Бо голос котиться із далини,
І розмиваються слова і звуки.
Вслухаюся: все далі й далі спів,
Вже ледь докочується він з-під лісу...
Отак і наша юність промина
І губиться, як голос в тиші ночі.

* * *

Найміцніші обійми,
Якими ще не обнімали,
Найніжніші цілунки,
Яких ми іще не знали,
Найдорожчі стежини,
Що їх не сходили ми босі,
Найщиріший той спів,

Що в серці лишається досі,
Найбарвистіші квіти —
Не зірвані нами у лузі,
Найпалкіше кохання
Не вилити в жодній тузі...

НЕ ПРОСТЕЛЮЙ МЕНІ...

Не-простелюй мені у хаті —
Піду я на сіно спати,
На запашну отаву,
Удень привезену з лугу.
Згадаю весну я і літо,
Літа із піснями дівочими,
Іще ж вони не змовкають
В селі моїм до світання,
Іще ж вони кличуть юних
І нас із тобою кличуть:
Як гарно в дівочому світі,
Чарівно і в парубочому...
Ой кличе чогось мене ніч.

Не простелюй мені у хаті —
Піду я у двір вислухати,
Як витьохкують соловейки,
Як ластівки вищобечують,
Як вигуджує ніч голубами,

Як одуди там дудонять —
Голоси дівочі, юначі...
За ворітнями, на колодках
Хтось білу черемшину трусить,
Хтось буйно бузком синіє
І дзвонить намистом калини,
І клечанням гільця-вілечка,
І дужечкою на відерці,
І радістю й жалем у серці.

ТУЖИТЬ ВЕРБА...

Тужить верба за березнем —
Долу гілля опустила,
Тужить річка за селезнем —
В плесо не б'ються крила,
Тужить земля за паростком —
Тепло пробив би груди,
Тужить дівча за парубком —
Разом повік не буде...

МИ ПОЧУЖАЛИСЬ...

Ми почужались, мов ніколи
Не зустрічалися в житті,
І жаль мене колючий коле.
О гори відчаю круті!

Я подолати вас не зможу,
На перевали не зійду...
Навіщо ж провесну тривожу?
Обмерзли яблуні в саду.
Ніхто пелюстки не пониже,
У чашечки їх не збере,
Так і в душі лишилось хижє
Страждання згарищем дерев.
В очах вони стоять півколом
Розчахнуті і золоті...
Ми почужались, мов ніколи
Не зустрічалися в житті.

* * *

Лід розкришую
В зимову стужу
І суцвіття звідти дістаю,
І за ними віхола затужить,
Зажбурляє снігом у гаю...

Так і ти колись війнула в душу
Холодом,
безлистим я стою,

ЛИСТИ

Палю твої листи
І довго в попіл
Вдивляюся — дочитую востаннє,
І кожне слово залишає опік
У пам'яті, ледь стримую ридання.
Папір згорає, а рядки уперті
Звучать мені, як громові удари,
Не хочуть марно і сумирно вмерти:
Нема страшнішої кохання кари.
Дожеврює іскристим візерунком
Хапливе тління на листку хисткому
І дотикає груди болем-трунком,
Мов незабутній спомин...

ІЗДОВИИ

Коні розпріг і в стайню
Звичайно завів, і віжки
Виважив увостаннє,
Гриви погладив ніжно.
Гей, за весь день намерзся —
З поля возив солому,
Іще й настоявся в черезі,
Хлопцеві молодому
Старші не поступались,
Кров, мовляв, гарно грає.

З того не запечаливсь,
Перечекав собі скраю.
Хуру наклав і тепло
Трясся по мерзлім грудді.
Снігу вже ниві треба
В пізньому цьому грудні.
Вклякли в мороз озимі —
Шкода їздовому жита:
Там і труди його зримі —
В зелі, що має ожити.
В провесну вруна вірять,
Як прилетять жайворонки
Й співом заллються щирим.
Легіт і легко й тонко
Перебиратиме стебла,
Наче напнуті струни,
Й музики тої тембри
Серце озвучать юне.

* * *

Замерзла ряска на озерах,
Качиний змовкнув переліт,
І вже зима там білопера
Сідає на зелений лід.
Із верб висковзується листя,
І тепловоз із далини
Простори будить сніжно-чисті,
Мов звістку подає весни.

ВРУНА

Ще сплять під снігом зелені вруна,
Промерзли в листі хлорофілові зерна,
Причаїлись ростки у вузлах кушніня,
Щоб стрімголов ринути вгору, коли розвесніє.
Гей, поженуть же вони стеблову трубку,
Мов стереотрубу, і настирливо й пружно,
Щоб глянути нею в zenit високий,
А випручається колосся, заквітує тремтливо
І похилиться долу під золотом зерен.

Ще сплять під снігом зелені вруна.

СНЯТЬ ЩЕ ПЛУГИ...

Вони під'їжджають
На стан зимовий
Автобусом рейсовим, дружно сходять
В шапках-вушанках, фуфайках щільних,
В штанях ватяних,— спробуй-но в стужу
Почаклувати над картером змовклим,
Щоб у залізо холодне вдихнути
Знову громохке і дуже двигтіння!
Снять ще плуги,
І сівалки під снігом,
Мовби привиддя, стоять комбайни,

В бункерах їхніх не зерно тепле,
А сніг стіжками незаймано злігся...
Перемовляються трактористи,
Далеч озвучують голосами
І забігають до сторожовки,
Щоб із морозу шпаркого погріться.
Коли ж загуркоче мотор у майстерні,
Як струсоне простуджену тишу —
Враз висипаються гуркіт послухать,
І руки дебели, міцні, зашкарублі
Тиснуть долоню — таку ж велику,
Таку ж загрубілу...

Вже й сутеніє,
І постаті хлопців-ремонтників хистко
Закутує вечір у хуртовину,
Як у недалеке село повертають
Пішки неспішно, взявши по іскрі
Зі спалахів зварки
собі у груди.

ЗИМОВИЙ ГРІМ

Село в облозі
Тракторного грому,
Замети круто гуркотом пориті:
То прокладають провесні дорогу
Кремезно-дужі хлопці-трактористи.

Од стужі грубувати в них обличчя,
Чуття ж у грудях — ніжні і гарячі,
І лагідність із їхніх рук струмує,
Як ручаї із пагорба весною.
Село встає і засинає з громом,
Потужні дизелі тягають сани
У поле ще сніжисте...
Й на причепі
Гуртом сидять вантажниці-дівчата
У затишку, і сміх прозоро-срібний
Розгублюється дзвінко, мов намісто,
По вичовгано-чистому сліду.
До трудівниць очих,
До трактористів
Із галасом, із потріском приходять
У гості і розхристані морози,
І віхоли, мов свахи...

Веремію

Таку, бува, закрутять, що за нею
Не видно світу, а в дівчат — веснянки
Уже цвітуть

вогнисто на вустах!

ЗАТЬОХКАВ ЛІД...

Петрові Опанасенку

Об зруб криниці
Дзвякнуло відро:
Удосвіта ти вийшов воду брати.

Пий на здоров'я, друже, на добро,
На долю молоду — немов орля ти.
Од галіфе, либонь, ще не одвнк,
І гімнастерку розпирають плечі,
І м'язи горбляться,
Здіймають крик:
Ім тісно в ній.
Мов на печі малечі.
І не одна красуня гляне вслід
Вчаровано, і щем їй серце стисне.
Під чобітьми затьохкав тонко лід,
І чуб з-під шапки над бровою висне.
Солдат вчорашній...
Пояс — хвацько стан
Обхоплює, мов обіймає туго,
І грає рано обрію екран,
І добрий настрій супроводить друга.
Тепер чекає хлопця
Безліч діл
На мирній цій, на голубій планеті:
Потрібні їй і руки молоді,
І дух сміливий для високих злетів!

І ЗОРЯ ВПАДЕ...

Розгризу галузку
Серед лісу,
І війне черемшиною знов,

І сяйне рососою срібно й сизо,
І в душі проклонеться любов.
Все галузка мерзла враз пробудить
Крізь хуртечі і шпаркий мороз,
І зоря впаде мені у груди.
Наче вісниця громів і гроз.
Я, позираючи крізь верховіття,
Зором поринаючи у синь,
Я збагну:

і взимку є на світі
Кришталевий переблиск промінь.
Зяблики озвуться
І озвучать
Землю,
Мовби музику піму...
Все,

що зачаровує і мучить,
Із собою з пралісу візьму
І, збиваючи бурульки перші,
І хрусткий проламуючи сніг,
Вислухатиму,
на мить завмерши,
Краплі з глици,
Мов прозорий сміх...

КАЛИНА

Повінчала віхола
Із груднем
Молоду калину край села,
Щастя їхнє і зимове й трудне:
Хоч би крапля красного тепла!
У снігу схилилася,
И коралі,
Наче кров, на холоді горять.
У полон хурделиці забрали
У заметах зиму їй стоять...
Та як знову
Березень затрубить
Край німого бору в срібний ріг,
Знатиме калина: той, хто любить,
Геть розтопить
І льоди, і сніг...

ЗИМОВОЇ НОЧІ

Півні горласті взимку
Враз прорешетили тишу,
Від їх переспіву-крику
Раптом почувся вишуг.
Голе гілля осокорів
Передвідлижно загусло
І — гайворонням угору,

В сиві захмарні русла.
Сторож на фермі в рейку
Тричі коливно вдарив,
Дзвін той луною загейкав
Ген, під навислі хмари.
Коні захрумали в стайні
І заїржала кобила,
Тишу — лошам востанне
Хуга лиха прибила.
Сонне село ще спало.
Але п'ятьма-приблуда
Долу негадано впала:
Досвіток вчули люди...

ВІСНИЦІ

Краплі найперші
Зірвалися з даху
У день зимовий, стужею скутий,
В підмурок застукали, як молоточки,
Вплітаючись радісно в щебет синичий.
І хоч перехожі байдужо прошкують,
Я зупиняюсь на хвилю послухать
Вісниць весни,
що сиплють зі стріхи
Тінкання, мовби дзвінки кришталеві.
Ринуть за ними струмки із підгірка,
І забує повіддю річка,

И хмари, вагітні грозою і громом,
Вибухнуть раптом у теплому квітні.
Тоді й пригадається
День цей лютневий
І краплепад несподівано дружний,
А ще — синиці, що в холод зимовий
Краплі викльовували
Із бурульок.

* * *

Прозора крапля
Бруньку клюнула,
Мов пташка — дзьобом,
і срібліль

Із квітня в грудень пересунула
И морозну відігнала тіль.
І луски злякано розкрилися
Од того доторку.

і в сніг

Весняний запах тонко вилився,
Немов із губ дівочий сміх.
Защебетала брунька зелено
І непомітно проросла,
Хоча природою й не звелено
Провокувать прихід тепла.
Ніхто не бачив дива дивного,
І крапля знічено вночі

Застигла сизою льодинкою
В німої брості на плечі.
Що пробудилося —
Не схилиться,
Хоч як би важко не було...
Чи цвіт пробуджувався,
Чи снилося,
Як і розкраплене тепло?

ЯБЛУНЕВА БАЛАДА

Вийди удосвіта з дому —
Вітер саджає сад,
Вийди удень, кохана,—
Сад уже зеленіє.
Вийди у полудень ясний —
Сад у білім убранні,
Вийди у надвечір'я —
Сад плодами палає,
Вийди у вечір пізній —
Падають яблука долу,
Вийди вночі із хати —
Голі дерева стоять.

ГРОМОВА ДОРОГА

* * *

...І вибухають десь
Протуберанці,
І гаснуть десь у Всесвіті сонця,
А ти зорю стрічаєш рано-вранці
І віриш у прийдешнє до кінця.
Що там світів далеких
Катаклізми —
У космосі впродовж мільярдів літ?
Крізь розбризки роси — криштальні

призми —

Тобі здається феєричним світ;
І феєричним і сферично ніжним:
Як рідно голубіють небеса!
І вже в тобі озвалися безгрішно
І цвіт,
і зело,
і рясна роса...

МОГИЛИ НЕ МОВЧАТЬ

Могили не мовчать,
Могили — голосом
До розуму, до всіх живих кричать:
— Засійте землю врунисто для колосу,
Гарматам накажіть — нехай мовчать! —
Через віки могили нам волають,
Щоб гратися не сміли із вогнем:
Бо пільму ночі тільки той долає,
Хто прагне стрічі із грядущим днем!

ГОЛОСИ РЕЧЕЙ

ГОЛОС АНТЕН

Ми жадібно ловимо
Радісні вісті,
Далеку музику,
Мужні голоси
І спів...
Не хочемо сприймати
Тонкими павутинками вух
Гвалт канонади, зойки сирен,
Завивання лихої тривоги.
Не хочемо чути розмову зеніток,
Ляскання гусениць,

Погрози бомбовозів
І грім ракет...
Люди!
Позбавте нас цього,
Не сповнюйте ефір горем і злістю,
Дайте нам мову струмків,
Тремтіння трави,
Гомін дібров
І солов'їв щебетання!

ГОЛОС ВІДЕР

Добре дзвенить нам
У тиші світанків,
І вечорами дзвяк об цямриння
Парубка кличе: довго щось воду
Дівчина там набира!
А потім сходяться
Рвучко дві тіні:
Одна — рішуча,
А друга — несіміла.
Ми ж стоїмо, повні, як око,
І зорі тремтять на дні...

Та знаємо й іншу
Пору жорстоку,
Роки пройшли, а про те не забути:
Миттю солдат прикипає губами
Спрагло до вінець, а білі зуби

Дзвінко об цинк цокотять.
Хлюпа вода на руду гімнастєрку,
А мати сива сльози втирає,
І завмирає плач...

Миріві вповні
Перейдем дорогу,
Щоб не пройшла війна!

ГОЛОС ЛОПАТ

Ми обійшли
Всю землю:
Від Малайї до зниклих майя,
Од фіордів до мису Доброї Надії,
З континенту на континент
Мандрували
І лишали ландшафт у цвіту.
Як добре нам грузнути в ґрунт,
Перевертати пласти
І загортати зерно,
Та гірко, ой гірко рити окопи —
Могили живим...

Коли розлючені кулі
Скошують найпрекрасніший урожай:
Рухливі людські шеренги,
Хіба допоможуть бруствери —
Ледь помітні горбки

На відкритих грудях планети?!
Стають вони захистом
На якийсь мент,
Притулком для вбитих — навіки...

Тож протестуємо дзвоном своїм
Проти всесвітньої бурі!

ГОЛОС БОМБОСХОВИЩ

Ми — затісні,
Щоб вмістити
Картини, статуї,
Собори, білі квартали міст,
Довірливі личка незабудок,
Мости і кроки...
Не знадруйте ж нашим затишком
Довірливі людські серця,
Не привчайте очі до темряви,
До сльозливої вогкості
Кротячих ночей
І закашляних днів,—
То дуже важка дорога,
Втішайтесь можливістю
Прямо ходить,
Не боячись блакиті,
Ні опалого попелу,
Ні росяної трави,
Ні грому...

Не стягуйте ж прапор
Із древка труда,
З ніжного шпилья тиші!

БАЛАДА ПРО МІНЕРІВ

Двое на конях. І ніч.
Постріли десь ізбоку.
Двое на конях...

І стріч
Ім не чекати глибоких.
Двое на конях...

У тьмі
Важко їм путь шукати,
Двое в тривоги в ярмі.
Але ні кроку — тікати!

Спішились. Мовчки ідуть.
Горнуться до залізниці.
Рейки під ними гудуть,
Мовби глибінь криниці.
Коні поодаль іржуть.
Міни лягли під шпали.
Двое в зорю-іржу
Німо від куль упали...

ГОЛОС ОЛЕКСАНДРА МАТРОСОВА
ЗА КРОК ДО АМБРАЗУРИ

Переді мною — дот,
За мною — сто життів:
Їх смертю косить дуло кулемета,
Як смерч на роту раптом налетів,
Од куль гарячих важчає планета.
Гранати під рукою вже нема,
Уже набої вистрілив останні..
Вогонь, я знаю, груди пролама,
Та над землею визріє світання!
Ще крок — і захлинеться кров'ю шал,
І вибухне «Ура!» над висотою.
Й на мить не заважається душа,
За юністю не зойкне золотою.
Свій голос тим востаннє подаю,
Хто до важкого подвигу готовий:
Безстрашні й люті будьте у бою,
Не пожалійте ні життя, ні крові.
Із гроз ізнову стане вільним світ,
Коли розтрощимо ворожу крицю..
Прийми ж, нащадку, вічний заповіт:
Хай мужністю

твій вік
благословиться!

*СЛОВО ЗОІ КОСМОДЕМ'ЯНСЬКОЇ
ДО СІКСТИНСЬКОЇ МАДОННИ*

Ти — босою
Ступала по землі,
Я — по спігу чвалаю на морозі,
І жалять мене леза гострі й злі
І люто студять ноги мої босі.
Цей світ на холоднечу не скупий,
Жива — чому ж не відчуваю болю?
О мужності, іще хоч крок ступи,
Прикрий, хмарино, груди мої кволі,
І честь мою дівочу захисти
Од їх очей — гестапівців неситих.
Вітчизно рідна, ти мене прости,
Що я не вмію в полі голосити.
Мадонно!

Ти дитину на руках
Тримаєш — свою гордість і надію,
Я ж про кохання навіть і в думках
Не сміла мріять і тепер не мрію.
А про дитину...
Боже! Таж її
Повік мені, приреченій, не мати,
Не защебечуть серцю солов'ї,
Як ціляться у вічі автомати.
О жінко! В тебе горе неземне:
Надію-сина ти несеш на страту...
Та вища доля дотика мене —

За тисячі синів іду вмирати,
І за ідею сущу,
За рідню,
За волю й правду — на землі єдину,
І як сльозу, Мадонно, я зроню,
То знай,
 що і сльоза та —
За Л ю д и н у.

БАЛАДА СТРАЧЕНИХ

Тиша гойднулася раптом,
Наче печаль заснула,
І вистромила за ґрати
Чорні зіниці-дула...
Встигли тюремні двері
Скрипнути-пожалітись,
Мов заридать за померлим, —
З в'язнями їм не стрітись.
Вивели їх із камер,
Очі, мов зблиски сталі:
Зв'язаними руками
З небом прощатися стали.
Стрій жандармерії круто
Шеф обійшов спроквола,
Глянув на в'язнів люто —
В жилах кров похолола.
Ось він хустинкою — диво! —

Ревно протер окуляри...
«Світе, а ми ж ходили,—
Кожен подумав яро,—
Світе, а ми ж кохали,
Колос плекали спілий,
Чути ж доводиться:

«Хайль!» —

Голос крейдино-білий...»
Чорно дивилися дула
В груди німі запалі,
Смерть-хустника майнула —
И постріли заскакали.
Сонце рвонулося вгору
І розцвілося маком,
Лиш непокори в зорі
Сяяли зодіаки...

БАЛАДА ПРО ВТЕЧУ

Табір для полонених
Злісно обвиснув дротом,
І вартів на вишках —
Владу їх не збороти...
Бродять у ньому, як тіні,
Люди худі, обдерті,
Далі, здається, до ранку,
Ніж полоненим до смерті.

Землю ночами носили
Люди з таємного штрека,
Бо уявлялася хлопцям
Битва, як день, далека.
Вибухи снилися, і скрегіт
Криці — на полі бою.
Духу запеклий порох
В'язні взяли із собою
І підірвали в душах
Відчай і чорну зневіру,
Щоб не глумитися люто
І не знущатися звіру.
В пору, як склив калюжки
Вже листопадовий холод,
Вдарив по табору сполох,
Наче важучий молот;
Вдарив по вишках,
по касках,
По вишкірених кулеметах.
З табору в ніч пробились
Ті, що не хтіли умерти.
І жандармерії згря
З псами у ліс метнулась,
Гупання там і гавкіт
Зі стріляниною чулись.
Двадцять затятих сміливців,
Тих, що підкоп довбали,
Скинули з пліч неволю,
Шлях собі прорубали!

І запалили в інших
Іскру надії: вижить!
Поки останню краплю
Крові
 гроза
 не злиже...

ВЕРБОВА БАЛАДА

В річці коноплі мочать
В полудень молодиці.
В місячні довгі ночі
Сон водяний їм насниться.
Глеєм, камінням гнітять,
Щоб не спливли у повідь...
Довго в моєму світі
Тчеться з дитинства повість.
Сохнути горстки ставлять
Білі, мовби привиддя,
Що понад річкою стали
В сивий туман повиті.
Очі — русалок бачать
Голих при місяці й зорях.
Верби невтішно плачуть.
Шепчуться і говорять.
Може, то їхні дочки,
Що від багнетів упали?

Босих, в одних сорочках
Іх берегами гнали.
Ті людологи у касках
І груденята кололи...
Ні, перебуле — не казка.
Не позабути ніколи
Ані смертей, ні наруги,
Ні розіп'ятої цноти...
Вербн ридають із туги,
Горя їм не збороти.

ОКУПАЦІЙНИЙ ТРИПТИХ

ЛІТО

Був сад,
Забризканий росою яблук,
І жито в повен зріст.

Ще колосся
Дивилося здивовано угору,
І хвилі половіли й пружно білились
У береги чи шляху, чи межі.
Десь плакав жайвір на високій ноті
І розспав із висі журні співи,
І сад хилився у передчуванні
Біди якоїсь.

Ми — сільські хлопчиська

Збігалися в курінь, що поміж яблунь
Принишк, як тінь, і мовчки дослухались
До грому канонадного.

І літо

Ввійшло важке, безрадісне у села,
І рилися вже по городах свині,
Чи пак, породисті арійці звідти,
З-над Ельби-Лаби.

Молоду картоплю,

Що зав'язалась у землі ще вільній,
Не чула пострілів,

не чула криків,

Ні лайки грубої й чужої мови,
Несли її у касках — бараболю
В казан похідний, а сумне бадилля
Довкола сохло.

Але ж доти

Було там зелено!

Тепер — пустеля

Гніздилась дико.

Що город, як груди,

Простріленими падали додолу,
А в ті, живі, уже вповзала зрада
І зненависть.

То ж-бо якого зросту

Була душа: чи карликова, куца,
Чи велетенська, що в собі вміщала
І сльози матерів,

і плач дитячий,

І згарища.

Уже продажні блазні
Наввипередки бігли зустрічати
Орду чужииську з українським хлібом
І сіллю,— посипали нею рани
І вдів, і сиріт.

Хліб отой священний
Розламувала солдатня несита
І жерла під ворожі марші...

ОСІНЬ

А потім — осінь
З частими дощами,
З кущами глоду, мов червоні півні,
Вони кричали.

І повзли обози
Туди, на схід, де чувсь гарматний стогін,
Зеленомасте, жаб'ячомундирие
Тяглося військо звивисто, мов полоз,
Мов анаконда, щоб душити волю,
Країну розгромити молоду.
І краплі рос,
Немов пречисті сльози,
На спориші сріблились — додавали
Жалю жінкам,

що край дороги никли.
Ставали вербами на вік, на вічність,
Оплакуючи втрачених синів...

ЗИМА

Зима застала
Злякане село
Обшарпаним,

безхлібним і тривожним.

Знов закрутились жорна-всюдиходи,
І на олії тьмяні каганці
Замиготіли чи, бува, й лучина
На припічку тріщала цілу ніч.
А вдосвіта село у ліс по дрова
Рушало.

І вставало пізне сонце,
І золотило слід під полозками,
Що лезами блищав, як жаль суворий
В очах солдаток.

І лише під вечір
Вертались валки втомлено додому,
І вила хуга веретеном диким,
Дзижчала лячно за глухим одвірком
За синім непрохуканим вікном.
Кожухи запопадливо обдерли
Із пліч сирітських і знесли в управу
Свої ж лакузи — ниці поліцаї,
Що продалися шкурою і духом
Новітнім хазяям,

аби пан німець
Не поміняв прихильність на мотузку,
Аби в нутро наган не розрядив.

Під призьбою прибито скиглив вітер —
Просивсь у хату,

а крізь мерзлі шибки

Малеча продиралася очима

Туди, на шлях — чи не вертає тато,

Чи з фронту їй патронів не везе...

ВДОВИНА БАЛАДА

Чотири верби коло криниці,

Чотири вдови їх садили,

У чотирьох нема чоловіків

Навіки...

Чотири верби плачуть росою,

Чотири вдови плачуть сльозами,

Чотири туги ходять по воду,

Чотири печалі плачуть...

ПОЛК

В Левкові стояв запасний офіцерський полк.

Сорок четвертий. Пожвавлення, метушня на

вулицях.

І лейтенанти — гроза дівчат — підтягнуті, молоді

Поспішали вечорами до клубу (колись був

сільмаг).

ЯК НАМ МОВЧАТИ?

Як нам мовчати
В ці дні, прострілені зрадою,
Коли свині з-за океану
Підривають будівлю миру,
Коли кожен їх долар — із крові
І марить про вбивства
І попіл.

Як нам мовчати,
Дивитись на світ спокійно,
Коли Пентагон танцює
Зловісний танок смерті
І хоче обличчя сонця
Закрити за атомні хмари
Вибухів грибоголових,
Банкір підсипає порох,
Підсмажує чорну вечерю,
Годує розбійні орди:
Хай кинуться знов на простори
Приреченої Європи.

Що їм, що кров лилася,
Що Сталінград незламний
Важко стояв на Волзі,
Та не схитнувся у двобої,
Що Чорногорія славна
В боях бинтувала рани,

Що Лідіце — лілія біла —
Диміло і дихало трупом.

Здригався Париж посмутнілий
Од пострілів серед ночі:
То йшли ма к і і громили
На вулицях окупантів.
А Лондон — цей гімн Альбіона —
Сутулився за Ла-Маншем,
Од ФАУ ховався і падав,
Спіткнувшись об вирви й руїни.

Де ж пам'ять ділків продажних,
«Державних мужів» — лакеїв
Заокеанського бога?
Од випарів винних, од жаху
Геть вивітривсь, видно, розум.
Народи світу!

Не дайте
Себе одурманиць підступно,
Не дайте катам на поталу
Троянди.

хліб

і дитячу

Іграшку пустотливу..
Гадюки з укусом смертельним
Готові виповзти знову
І все, що живе, труїти.
Вставайте ж єдиним фронтом,

В шеренги любові і гніву,
Хай прапором вашим буде
Віра в прийдешню зорю!

МАТЕРІ

Тобі не дарували,
Мамо, квіти
Ні в жодне свято на твоїм віку,
Але раділа ти оцюму світу
І пряла нитку доленьки тонку.
Ніхто не знав тебе,

не возвеличив,

Коли ростила дочок і синів.
Твій удовиний біль і досі кличе
Мене в далекі, повні горя, дні.
Жила собі,
Варила, прала — поспіль
У клопотах, яким нема ціни,
І замінила батька у колгоспі
В роки суворі — вже після війни.
Ти віддала з комори до зернини
Убоге збіжжя в першу ту весну,
Щоб уродила нива спільна сину
І хліб святий і пісню голосну.
Сама ж ти скромно,

тихо й непомітно

Коротку вельми стежечку пройшла,

Вже внуками вона рясніє-квітне —
До цього щастя ти не дожила...
У пам'яті моїй твій образ, мамо,
Як найдороще, що в житті я мав.
Не розповісти жодними словами
Про тебе, рідна, скільки б не співав.

СЛЬОЗА

Сльоза скотилась
В борозенку зморшки
Із затуманеного болем ока...
У ньому й щастя, може, було трошки,
Та мусило сховатися глибоко.
Сльоза упала на старечу руку,
І пропекла, немовби гостра іскра.
Ніщо не втишить материнську муку:
Їй душу ранить лихолітне вістря.
Сини-соколи полягли в двобої,
Лишилися фото до стіни прибиті.
Із ніжністю довічною й журбою
Одна лиш мати вміє так любити.
Сльоза скотилась,
Лезом заблищала —
Ніколи неньці не знайти спокою.

Якби сльоза кожнісінька звучала,
Світ музикою став би громовою!

СЕСТРИЧКА

Ніні

Що принести я міг тобі, сестричко,
Моя ти перепілочко мала?
Цукерків жменю — і всміхнулось личко,
Від радості ти наче розцвіла.
Яке ж скупе то і сумне цвітіння...
Немає мамі...

Кажуть — сирота...

На все життя упала злою тінню
Ця втрата у малі твої літа.
В букварику читаєш слово «мама»,
Самій же нікому його сказати.
Не плачеш ти, не плачу я так само,
Але жалю у грудях — не знизать...

О ЮНОСТЕ, ВЕРТАТИСЯ НЕ ТРЕБА!

О юносте,

Вертатися не треба:

Через село ізнов повзли б обози,
І до воріт підбіг би рудуватий
І вимагав брутально: — Хлеба! Хлеба! —
В дитяче серце — засторчилися очі,
Мов гострі жала чи кинджал безжальний,
І в ті літа дорослим би ставав.
Несли б вандали на кострище книги,
І попіл піднімався б гайворонням

Од сторінок, мов спаленого листя.
Вмиralи б разом і Шота, й Шевченко,
І Гейне, і Міцкевич, і Купала,
А нелюд із «культурної» Європи
Перегортав би шворнем чорну кучу,
Щоб вогнище розжевреніш горіло,
І з жаху полотніло все довкіл.

О юносте,
Вертатися не треба!
Це ж батькові ізнов би йти в атаку
І впасти десь на бруствері глухому,
А матері — отримать похоронку...
Її носив я довго у кишені,
Немов тягар камінний коло серця,
Не сміючи тривожить маму хвору.
А потім би приходив до лікарні
І руки аж червоні від морозу
Ховав би присоромлено за спину,
Бо в мамі руки жовті, наче з воску,
І кволі.

Мов билиночка, матуся
Вся висохла, душив нещасну кашель,
І сивий лікар правду мені мовив,
Що вже нічим зарадить неможливо:
В очах світився хворобливий блиск.
Так близько цвинтар... Мжичка березнева.
Сестричка із підводи, мов звірятко,
Позиркує: не знає, що це сталось

З людьми, бо сунуть валкою сумною,
І журно очі топлять у сльозах...
Стеблинка полинева ось під віко
Зігнулась — висмикнув її рукою:
Не треба, сива, мамі і так гірко,
І груддя довго било в домовину,
У груди глухо било, мов обух...

О юносте,
Вертатися не треба!
Ізнову б довелось везти із дому
Братів малих — їх двійко — в дитбудинок
Із хати, де лишилися нестатки
І дитячі долі, хрещені нещастям,—
Сирітство поселилось в ній навік.
Так боляче мені зробилось — боже!
Ніколи ні раніше, ні пізніше
Так гірко, так невтішно я не плакав:
Котилися з очей солоні сльози
І, мовби жаром, пропікали щоки.
А край дороги вербоньки стояли
І схлипування слухали хлоп'яче,
І полегшення вливалось поволі
По краплі нерозрадній і скупій.
Здається часом —
Не було нічого:
Ні окупації,
ні куль,
ні крові,

Ані розчарувань, ні втрат жорстоких,
Але ж є спогадання, і нікуди
Від них я не подінуся повік...

ТИ СІЯВ ЗЕРНА...

Пам'яті батька

Тебе по-батькові не звали, тату,
Не чув ти величання на віку,
Хоча ти на землі зробив багато,
Хоч ніс на плечах ношу літ важку.
Ти вмів косити — а не всі уміють,
Ти сіяв зерна — сіють теж не всі.
Та заповзли в державу нашу змії —
Чужинці вдерлись до поліських сіл.
І ти упав на бруствер...

І забулось,
Що ти умів і що ти справді міг:
Тривоги віку і людську журбу ніс,
В роки суворі забував про сміх.
Тебе у сорок підкосила куля,
Лишив на світі п'ятеро синів...
Ти не допив життя з гіркого кухля,
І не тому, що пити не умів, —
Допити не дали чужі заброди,
Дочасно обірвали твою путь.
Десь по Європі тінь забута бродить,

А роки й спогадання заберуть.
Чекає поле — постать не видніє,
Чекає луг — коса твоя мовчить...
Все далі день фатальний даленіє,
І серце біло з розпачу кричить,
Гукає: «Тату!» Вікна сльозавіють,
«Вернися!» Та не падає пільма...
Живуть на світі не усі, хто вміє,
Хто й міг би жити — у живих нема.

ПОЛОНЯНКИ

Пам'яті дружини

Бігли сполохані хмари —
Вночі поліцаї гнались,
Бігли сполохані крики —
Ловили дівчат ночами.
Впали із пліч хустини —
Чоботи розтоптали,
Впали долу пелюстки —
Чоботи розтоптали...
Люто роса колола —
Гнали на полустанок,
Лячно штики блищали
Хижими лезами смерті.

Мчав ешелон на захід —
Пісня услід тужила...

Земля нас кличе
 Вічно, ненастанно,
 Земля зове і тягне, як магніт,
 Земля — це вузол, а не полустанок:
 У ній минулий і майбутній світ.
 Вирують війни,
 Идуть солдати в битву,
 Сини ж їх знову прагнуть до ріллі,
 І губи шерхлі шепчуть, як молитву,
 Слова прості любові до Землі!

СОНЕТИ

I

На камені — «Купальня Ольги», кажуть —
Стою з тобою, а внизу плюскоче
Глибокий Уж, приборканий у спеку,
Загрузлий між округлих валунів.

А білостінний Коростень на кручах
Підвів чоло закурене: то «Кузня
Жовтнева» грюка молотами дужо,
Виковує людського щастя сплав.

«Купальня Ольги»... Ти моя княгиня!
Я косам і розтріпанім і диким
Вклоняюся, як житич, і люблю.

Гроза надходить, мов орда Батия,
Бере в облогу обрій: вже за валом —
Я чую — битва з ханом почалась.

II

Собором давнім виринає Овруч
Із сутінків ранкових. Бідні бані
Свинцеве сяйво довго й вогко цідять,
І відсвіт засинає на горбах.

Побачу там, коли зйду на кручу,
Могилу Ігоря, і щось високе
Пробудиться у грудях: таж одвіку
На цій землі лилась гаряча кров.

Де Норині прорите давнє русло
І стелищами визолотив липень
Луги заплавні, — там твоя дорога.

У княжий терем принесуть древляни
Данину давню, лиш тебе — дарами
Не зможу ні розважить, ні вернути.

III

Даруєш чорнявому біле намисто,
Дивлюсь я ревниво і віддано в очі,
На руки білі твої дивлюся,
Що жартома рознизують низку.

Можеш намисто усе рознизати,
Роздарувати першим зустрічним,
А де мені чорне намисто смутку
В світі подіти — хто його візьме?

Грізно дивлюся на твої жарти,
Стримую в грудях навалу гніву:
Нащо здалося тобі знущання?

Чуб у хлопчини чорніший ночі,
Погляд у тебе із полиском криці,
А відчай мій од леза гостріший...

IV

До Уборті прийдуть нічні тумани
На водопій, мов коні безутомні,
І довго будуть бити копитами
У білі груди матері-землі.

Побачу там, коли зйду на кручу,
Олевськ одвічний. Слухатиму казку,
Що нашепоче листя золотаве,—
Осіню казку втомлених садів.

І ти зійдеш на берег: будеш прати
У плесі хмари, їх розвісить вітер
На вербах — їхній добрий побратим.

І два човни відчалять з того краю:
В одному попливе моя надія,
А в другому — гірка твоя любов.

V

Блукав туман за лісовим озерцем
І на ніч, певно, вже вкладався спати,
І крижень десь у сутінках озався —
Стрілою над верхів'ям пролетів.

Червоними трояндами там хмари
На заході, й снувалася дорога,
Мов полотно, химерно, півпрозоро
Крізь чорний дощ — архіпелаги вії.

А стежку все ж відшукувало серце
І на корчах крутих не спотикалось,
Ти Мавкою лісами тими йшла.

Десь гримав грім. І голубі копита
Пругкого вітру били дужо в обрій,
І в срібну сурму кликала зоря.

VI

Збудую храм високий із любові,
І поселю тебе у тому храмі,
І поклоняться буду, мов богині,
Не місяці, не роки — цілий вік.

Бо нетривало в божество не вірять:
Або руйнують капище прадавне,
Або возводять до небес колони
І дзвонами вславляють схід зорі.

Безвірні у красу твою повірять,
І мирри дим курітиме жертовно,
І зцілення шукатимуть каліки.

Богине духу! Володарко серця!
Із музики тобі мурую стіни,
Ім'я твоє вславляю на землі!

РУБАІ

* * *

До Бреста мчать крізь далеч поїзди,
Там люди уклоняються завжди
І стійкості солдатській і відвазі.
Від нас покори, вороже, не жди!

* * *

Нема страшніших на землі святинь,
Як спалена й розтерзана Хатинь:
Там день і ніч гудуть скорботно дзвони
І гнівно будять пам'ять поколінь.

* * *

Земля важка, коли копать могилу,
Земля легка — орать воронокрилу
Й весною зерном щедро засівать,—
Стократ вона вертає людям силу.

* * *

Проживши вік, спитай себе самого,
Що доброго зробив ти, до порога
Життєвого дійшовши? Чи відчув
Над часом хоч миттєву перемогу?

* * *

Чи є у тебе діти, чи нема —
Усе одно прийде в житті зима.
Якщо її зустрінеш в самотині,
То, значить, вік прожив ти свій дарма.

* * *

В дорозі стрів я молоде подружжя:
Він — як тюльпан, вона — мов пишна ружа,
З малим хлоп'ям обое радо йшли...
Хто ж до любові буде їх байдужий?

* * *

Квазари випульсовують проміння
Мільйони років... Де ж ті покоління,
Що свідками народжень їх були?
Завалені, либонь, віків камінням.

* * *

Космічна швидкість — не фантазій плід:
Летить Земля в безмір'ї, мов болід
І залишає на планетах інших
Не вимпели — людського світла слід.

* * *

Єднає робота у гурт нас великий,
В недремній когорті і жарти, і крики,
І дружби напруга: плече до плеча,
Як рейок тісні і натруджені стики.

* * *

Нема нічого кращого на світі,
Як буйна яблуня у білім цвіті,
Що в пору зріння гнеться од плодів,
Мов добра мати, а круг неї — діти.

* * *

Густі жита женуться пружно в ріст,
То літа і весни зелений міст,
По ньому перейду я в жнивну пору
І восени зустріну падолист.

* * *

Хто змалку хліб навчився цінувать,
Того в житті ти можеш другом звать,
А що не кожен вірності достойний —
Й себе самого в тому винувать.

* * *

Найлегше — рішку перейти убрід
Міленьку й на піску лишити слід,
А ти — роботою вкарбуй відбиток
У діяннях людських на безліч літ.

* * *

Не обійдеш у долі всіх невдач,
Життя — то чорний хліб, а не калач,
Ти протистав невдачам силу духа,
Переможи їх мужньо, а не плач.

* * *

З криниці воду виберуть до дна,
Що аж піском зашамотить вона,
А вдосвіта в колодязь глянь глибокий:
Од плеса знов одлунює луна!

* * *

Для друга дороге знайду вино —
Сто літ бродило в погребі воно,
Слова знайду в душі я найніжніші,
А друг мене забуде все одно...

* * *

Бува, любов постука в долю пізно,
Коли уже літа насунуть грізно,
Та добрій гості завжди радий будь:
В млині людського щастя вік завізно.

* * *

Вродлива ти: і брів чорнявих ніч,
І приязнь любо хлюпає із віч...
Якби ж мені твій образ напрозорив
Ще безліч у житті побачень-стріч!

* * *

Вернути легко спомин хоч на мить,
Як із літами вік твій прошумить,
А мить вернути неможливо жодну,
Мов солов'ю гніздо узимку звить.

* * *

Щось десь почув і далі переніс
И собою вже вдоволений, як біс:
Знайшовся хтось і на почуте клонув,
І з кущика брехні вже виріс ліс!

ХОККУ

* * *

З-за моря — журавлі...
Ні, не навчилися пісні
Чужої там вони.

* * *

Не сплять поля всю ніч,
Гуркочуть там мотори —
Доорюють весну.

* * *

О кладовища братські!
Вмирати йшли рядами,
Рядами й тут лежать...

* * *

Вогню пелюстки хижі
Облизують граніт,
Як воїн — шерхлі губи.

* * *

Лісоруби зрізали сосну,
На колоді сіли відпочити.
Кільця диму синьо ввись ростуть.

* * *

Хай серце знов зомліє:
Стоять приobelісках
І зорі й матері...

* * *

О білий біль беріз:
Весною з них точили
Запланований сік.

* * *

Місяць повний потонув,
Лиш видно вузьеньку дужку
З криниці неба.

* * *

На порхавку ступив —
І вибухнула раптом
Зелена міна лісу.

* * *

Сито напаслися хмари
І ремигають громом.
Злива віспить пісок.

* * *

На горосі повно метеликів,
Сіли вони й не злетіли:
Стручками повиснув цвіт.

* * *

Над полем плаче кига,
І в сутінках вечірніх
Вдовиний чую крик...

* * *

Надгризла білка шапочку гриба,
Сліди зубів продовгувато-білі
Зворушують, як пустощі дощу.

* * *

На телеграфних стовпах
Нерушно стоять чорногузи,
Б'ють телеграми у світ.

* * *

Необачно гілочку зламав
Весняного вечора з клена:
Сік бурулькою за ніч намерз.

* * *

Вже звільна поїзд рушив.
І в'ються з вікон руки —
Розпачливі чайки прощань.

* * *

Сім кругів у криниці,
Копав її із другом,
По воду — йду один...

* * *

Наше кохання — метелик,
Що мерехтить над лугом.
Ловимо — геть відліта.

* * *

Возами, мов по бруку,
Раптово грім прогрюкав:
Грозу кудись повіз.

* * *

Крізь березневу криту
Пробивсь несмілий голос
Розвідника-струмка.

* * *

З-під опалої глици
Вилазять маслюки
Заслинені, мов діти.

* * *

Встромив живця в розколину
І пучками раптом відчув:
Струмує сік під корою.

* * *

В холоднім осіннім полі
Сиротою стерня сидить,
Зіщулено плаче росюю.

* * *

Розсохся в спеку ліс,
Поміж соснові клепки
Просочується дощ.

* * *

В газетну білу кульку
Вгортаю цвіт конвалій,
Щоб запах не розлить.

* * *

Заскляла ніч калюжку
Прозорчастим льодком.
Зоря пішла невмита...

* * *

Вкотився в хату холод
І вайлувато влігся
Під лаву — лапи гріть.

* * *

Відлетіло літо на південь,
У спорожнілі гнізда
Сороками всівся сніг.

* * *

В городах — тріск і хруст,
Рубають скрізь капусту:
Вже пригрозив мороз.

* * *

Лапато падає сніг
На втомлені дерева.
Ліс густішим стає.

* * *

Вистрілив із рушниці —
Помахав мені заєць
Глузливо хвостом!

МИХАЙЛО КЛИМЕНКО
БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Михайло Данилович Клименко народився 1926 року в селі Левкові на Житомирщині. Працював у редакції обласної газети. У 1959 році закінчив Вищі літературні курси при Літературному інституті ім. О. М. Горького. Нині — на журналістській роботі.

Михайло Клименко — автор збірок поезій: «Сині очі весни» (1956), «Далі голубині» (1959), «Людям радію» (1962), «Заживля» (1956), «Поезії» (1969), «Розвидень» (1971), «Алмазна грань» (1973), «Чорнозем» (1977), «Глибока струна» (1981).

«В газетну білу кульку...»	157
«Засклила ніч калюжку...»	157
«Вкопився в хату холод...»	157
«Відлетіло літо на південь...»	158
«В городах — тріск і хруст...»	158
«Лопато падає сніг...»	158
«Вистрілив із рушничі...»	158

Михайло Клименко. <i>Біографічна довідка</i>	159
--	-----

МИХАИЛ ДАНИЛОВИЧ КЛИМЕНКО

Стихотворения

Издательство
художественной
литературы
«Дніпро»

(На украинском языке)

Редактор Г. І. Таран
Художник О. Е. Ніколаєць
Художній редактор А. І. Клименко
Технічний редактор Т. А. Табаченко
Коректор В. В. Бондаречко

ІБ № 1556.

Здано до складання 11.09.81.

Підписано до друку 14.12.81

БФ 42421.

Формат 60×84¹/₂.

Папір друкарський № 1.

Гарнітура літературна.

Друк високій.

Ум. друк. арк. 4,898.

Ум. фарб.-відб. 4,898.

Обл.-внд. арк. 5,128.

Тираж 6000.

Зам. № 1-269.

Ціна 80 к.

Видавництво

художньої літератури

«Дніпро».

252601, Київ-МСП,

вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова

фабрика «Жовтень».

252053, Київ, вул. Артема, 25.

ЗМІСТ

СИНІ ОЧІ ВЕСНИ

Шуми, Полісся!	5
Перша борозна	10
«То гарна музика...»	11
Садівничі удачі	12
Жито	12
Ви чуєте?	14
Вірш із весняним ритмом	15
Балада про зерно	16
Провесінь	17
Ще сад прозорий	18
Поле	18
Тиша	19
Ти, весняна робото...	20
Плуги	22
Вітер	23
Чого ви?..	23
Живий струм	24
Грім	25
Поезія і весна	25
Як я міг...	26
Струмкова сльоза	27
Докори	28
Дари	29
Там, на скелястій кручі...	29
Мамо!	30
Я не знав зими	31
«Скрізь пелюстки — мов хурделиця...»	32
Чекає човен	33
Спогадання	33
«Зерно стече з долоні...»	35

Орати поле...	36
Стріча	37

ВИСОКЕ ЛІТО

Жито квітує	38
Зажиння	39
Чим красеня вік	40
Розмова з собою	43
Колос	44
Лісове світання	45
Ти не забув...	46
Я знаю досвідки...	47
Саджав я сад...	47
Музика	48
Моя рідня	49
Керманич	50
«Втому й синь несуч із лісу...»	51
Руки батьків, що несуть заснулих дітей	52
«Таки збереться на грозу...»	53
Володар поля	54
І доростеш до колоса	55
Без тебе	55
«Ходімо, друже, у луги...»	56
Зелений репортаж	57
Спинися, хмаро...	59
Катастрофа	59
Слово до ночі	60
Атланти	61
Хто стріне вечір...	62
Любов розділиш...	63
Струмки	64
Маки	64
Творення	65
Громовий відгомін	67
Озера зорі	67

Якби не ти...	68
Ходімо по чорнобриці	69
«Джерело дзюрчить із кручі...»	69
Срібний світанок росяний	70
Оранжева пожежа	71
Лісовий заспів	72

ОСІННІЙ СМУТОК

Мій сад	73
Іще гостює літо	74
Глибока струна	75
Перепустка до осені	76
Зелена віра	77
«Коли змовкає поле по-осінньому...»	78
Поліття	79
Осінь соната	80
Багряний обрій	81
Дощ	81
«Місяць над лісом...»	82
«Обламує надвечір'я...»	83
Цвіт вересу	83
Олені	84
Жолудь	85
Усе ж...	86
«Дощипують ще лосі...»	87
Осінь	87

ЗИМОВИЙ САД

Вербі	88
Привеслює нас...	89
Сурми	90
Сон землі	90
«Вже скоро...»	91
Фантазія зимового саду	92
Твій ніжний голос	94
Гвоздики	96

Снів	97
«Найміцніші обійми...»	97
Не простелюя мені...	98
Тужить верба...	99
Ми почужались...	99
«Лід розкришую...»	100
Листи	101
Іздовий	101
«Замерзла ряска на озерах...»	102
Вруна	103
Снять ще плуги...	103
Зимовий грім	104
Затьохкав лід...	105
І зоря впаде...	106
Калина	108
Зимової ночі	108
Вісниці	109
«Прозора крапля...»	110
Яблунева балада	111

ГРОВОА ДОРОГА

«І вибухають десь...»	112
Могили не мовчать	113
Голоси речей	
Голос антен	113
Голос відер	114
Голос лопат	115
Голос бомбосховищ	116
Балада про мінерів	117
Голос Олександра Матросова	
за крок до амбразури	118
Слово Зої Космодем'янської	
до Сікстинської мадонни	119
Балада страчних	120
Балада про втечу	121
Вербова балада	123

Окупаційний триптих

Літо	124
Осінь	126
Зима	127
Вдовина балада	128
Полк	128
Як нам мовчати?	130
Матері	132
Сльоза	133
Сестричка	134
О юності, вертатися не треба!	134
Ти сіяв зерна...	137
Полонянки	138
Клич	139

СОНЕТИ

«На камені — «Купальня Ольги», кажуть...»	140
«Собором давнім виринає Овруч...»	141
«Даруєш чорнявому біле намисто...»	141
«До Уборті прийдуть нічні тумани...»	142
«Блукав туман за лісовим озерцем...»	143
«Збудую храм високий із любові...»	143

РУБАІ

«До Бреста мчать крізь далеч поїзди...»	145
«Нема страшніших на землі святинь...»	145
«Земля важка, коли копать могилу...»	145
«Проживши вік, спитай себе самого...»	146
«Чи є у тебе діти, чи нема...»	146
«В дорозі стрів я молоде подружжя...»	146
«Квазари випульсовують проміння...»	146
«Космічна швидкість — не фантазій плід...»	147
«Єднає робота у гурт нас великий...»	147
«Нема нічого кращого на світі...»	147
«Густі жита женуться пружно в ріст...»	147

«Хто змалку хліб навчився цінувать...»	148
«Найлегше — річку перейти убрід...»	148
«Не обійдеш у долі всіх невдач...»	148
«З криниці воду виберуть до дна...»	148
«Для друга дороге знайду вино...»	149
«Бува, любов постука в долю пізно...»	149
«Вродлива ти: і брів чорнявих ніч...»	149
«Вернути легко спомин хоч на мить...»	149
«Щось десь почув і далі переніс...»	150

ХОККУ

«З-за моря — журавлі...»	151
«Не сплять поля всю ніч...»	151
«О кладовища братські!»	151
«Вогню пелюстки хижі...»	152
«Лісоруби зрізали сосну...»	152
«Хай серце знов зомліє...»	152
«О білий біль беріз...»	152
«Місяць повний потонув...»	153
«На порхавку ступив...»	153
«Сито напаслися хмари...»	153
«На горосі повно метеликів...»	153
«Над полем плаче кига...»	154
«Надгризла білка шапочку гриба...»	154
«На телеграфних стовпах...»	154
«Необачно гілочку злавав...»	154
«Вже звільня поїзд рушив»	155
«Сім кругів у криниці...»	155
«Наше кохання — метелик...»	155
«Возами, мов по бруку...»	155
«Крізь березневу кригу...»	156
«З-під опалої глици...»	156
«Встромив живця в розколину...»	156
«В холоднім осіннім полі...»	156
«Розсохся в спеку ліс...»	157

К49 Клименко М. Д.
Поезії: — К.: Дніпро, 1982.— 166 с.

До книжки сучасного українського поета ввійшли кращі ліричні вірші, позначені яскравими образами, цікавими думками, спостереженнями.

Особливу увагу привертають глибоко патріотичні, задушевні поезії, в яких оспівується хліборобська праця, змальовується барвиста природа України.

К 70403—145
М205(04)—82 145.82. 4702590200

У2

— 166 с.

о поста вві-
і яскравими
зженнями.
боко патріо-
ується хлібо-
іста природа

У2

МИХАЙЛО КЛИМЕНКО